

16. DEB. 1911

S. A. P a r m i.

Ranna Rein.

Algupäraline kurbmäng Eesti rahwa elust

3 järgus, 4 pildis.

(Rahwalaulude ja melodraamadega.)

— Hind 40 kop. —

„Mäitelawa“ kirjastus nr. 7.

Къ представлению дозволено

С. Петербургу.

Цензуръ сра и тителъ ооимоний

S. A. Parmi.

4959

Kadeduse ohwid

e h f

Ranna Rein.

Algupäraline lurbmäng Eesti rahwa elust

3 järgus, 4 pildis.

(Rahwalaulude ja melodraamadega.)

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

Rahwa näitemängud nr. 173.

Ranna Rein.

Sgafordse etendamise luba hind on ühes 10 raamatuga
8 rbl. ilma raamatuteta 5 rbl.

Tellimiste adr. ФЕЛИНЪ, S. Leoke.

Ilma luba küsimata on mängimine keelatud.

В СЕБЕ СЛОВА И СЛОВА...
КОМАНДА В КОМАНДА...
КОМАНДА В КОМАНДА...
КОМАНДА В КОМАНДА...

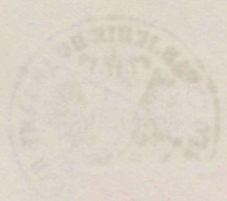
КОМАНДА В КОМАНДА...
КОМАНДА В КОМАНДА...
КОМАНДА В КОМАНДА...
КОМАНДА В КОМАНДА...

J. J. Leake
14
3412

J. J. Leake
17

Handwritten text, possibly a name or title, appearing as a watermark or bleed-through.

Erftud M. Paurmann'i trufitoja, Sollimas.

G e s t ö n a .

Muidugi ei taha ma ju sellega tema tööd weel taewani tõsta, kangeliski mitte, waid ma tahan näidata, misju-gune kriitika omal ajal näitemängu kohta oli ja kuidas mitmesugused ajalehed omal ajal selle kohta kirjutasid. Maqu eesotjas juba veldud, on tähendatud, näidend realclu tõjiste sündmuste najal 1887. aastal kirjutatud ja esimejt korda jeda näitemängu Tallinnas „Lootuse“ seltsi ruu-mides 1893. aastal ette, kus siis „Olewik“ järgmiselt ar-wustab:

„Siljuti kanti siin uut S. A. Parmi luuletatud algu-päralist näitemängu „Kadeduse ohwrid“ (Manna Rein) ette, mis Gesti rahwa kulturaelus wäga tähele panemisevääriline on. Tükk on nimelt rahwaelust wõetud. Paljudel meie kir-jameestel on moodiks oma tükkide kangelasi wäljamaa moodi ehtida, ja tihti toowad nad balaganliji tükkisid, kuna see tõsine näidend on.“

„Walgujes“ kirjutas Andres Järw selle lehe 49. numbr-is 1894. a järgmiselt:

„Kadeduse ohwrid“ (Manna Rein) on ühe uuema algu-päralise Gestimaa rannarahwa elust wõetud näitemängu nimi, mis juba minewal aastal siin kord mängiti ja nüüd jõulu teisel pühäl korratakse. Kui meie selle tüki juures ka mõne-juuguseid puuduji märkame, siis puutuwad need ainult wä-listesse wornidesse, kuna tükk ise üleüldse meie rahwa loomu ja elukorraga täieste üks on, nii ütelda, luu meie luust ja liha meie lihast. Tüki luuletaja wõi, digem ütelda, kirjapanija on hr. Parmi, ja jeda tööd on ijegi Saksa ja Wene lehed awara juuga kiitnud.“

„Ruwelstija Iswestijas“ kirjutas Nikolai gümnaasium direktor Grigori Andrejewitš Tantschewetski 1894. aastal, selle lehe 65. numbris järgmiselt:

S. M. Parni kolmejärguline, neljapildiline draama „Kadebuse ohwrid“ (Nanna Rein) Gesti rahwa elust. Mine-wal pühapäewal, nagu meie juba teatafime, kanti siinse Gesti jeltfi „Lootuse“ näitelawal jellenimeline näidend ette. Näidend ije on mitmeti wäga tähelepanemijewääriline: esiteks juba jellepärast, et tema siju rahwa elust on wõtetud, kuna teijed Gesti kirjanikud oma näidendite sujetid wäljan-aalaste kujulijelt näitelawale jaadawad, neid wõerasrahwalijelt jüüa, juna ja riides käia lajewad, jagedaste kogu aine Sakja kirjandujest wõtawad ja teijeks — teewad teijed tema ametiwennad balaganliji näidendid, kuna Parni meile wäga tõijst draamat näitab, mis mõtlema junnib ja waataniijele kiitkestab. Edasi teenib kirjaniku nimi, näidendi kokujead ja publikumile meeldimine ka oma jagu tähelepanemijst. Koht ja aeg — XIX aastaja esimejed künne, rahwariided ja kumbed, kõi jee on meeldiw ja näitab, kui kaugele rahwas kulturalijelt juba jelle liihikeje wabastaniijejaja järel on jõudnud. — Kui meie ette kujutakijime, et iihel ja jelsamal päewal kogu Wikal uulitjal tuntud jümfoniatel teatud kultura uhkeldab ja Gonsiori uulitjal tundmata ijeõppiijate ettekandel weel tundmatam draama pildineb, jiis jaame mõttewallale jellest weel õpetlikuma theema. Enne aga paar sõna autori enele kohta. Sergei Antonowitjch Parni on 32-aastane noormees ja niijamiti, nagu kõi teijed Gesti jeltskonnategelased ja kirjanikud, Gestiinaa talupoja pseg (wististe Marwast), kuna ta praegu Tallinnas elutjeb ja Gesti kirjandujes jujugi mitte tundmata iijik ei ole. Kirjanik on näidendit, nagu kuulen, neli aastat kirjutanud, ja kui jeda weel juurde liifame, et tema oma jujuwendliste „eekäijate“ ega „apostlite“ hulgas mitte wiimane ei ole, waid täieste anderikas mees on, jiis jeda kõi koku wõttes omandame enele armjama kuu. — Etendujse ajal minu kõrwal istuwa tõlgi seletujse järele on näidendi siju järgmine:

„E j i m e n e a k t : Jaani õhtul koguwad nooremad rahwariietes koku ja tantjiwad „labajalawaltji“, wanemad istuwad õllekannude taga. Rein ja talurentniku tütar Salme on armastujelihendujes, kuid nende õnne tuleb mõijakirjutaja Adolf, kes paruni johilaps on, rüwetama, jest ta ihaldab Salmet oma ohwriks. Salme jutustab Reinule oma kohutawast unenäost ja kartujest ning liheb ära. Adolf ilmub, piis jeljas, näitelawale, tiilitjeb Nimmuga, tahab teda maha lasta, aga Rein tõmbab temalt piisji ära ja lajeb jelle õhtu tühjaks, mõijamestjawaht ruttab paugu peale sinna, ja Adolf

jutustab jellele, et Rein teda tappa tahtnud, mille peale Rein wangi wiiaffe.

„Teine akt on wangimajas, kuhu Reinu ema ja tuttav, aga warsti ka Salme oma sõbrannaga Reinu, keda künneks aastaks Siberisse junnitööle mõistetud, waatama tulnud.

„Kolmanda aktis on faks pilti. Esimene pilt kujutab Reinu tagasitulekut Siberist; ta saab tuttavate kiest kuulda, et tema ema ja Salme, kes nõrgameelselt olla läinud, surnud olla. Adolf olla aga praegune mõisawalitseja. Teine pilt kujutab, kus Rein oma ema haual nutab ja kuhu ka jüdametunnistuse piinal Adolf tuleb ning Reinuga ära lepib. Rein näeb siin oma ema ja mõrsja waimuisid.

„Niiugune on lühedalt näidendi siju, ja siit võib näha, kui lihtne ja puhas autori moral on. Kadakad, ülejookfikud rüüwetawad ka rahwa paremaid idealiid. Meie arwamiise järele võiks jeda rahwanäidendiks ehk piltideks nimetada, kuniagi aga mitte draamaks, sest et draama kaugele rohkem ja midagi teijemat nõuab. Draama nõuab etendust, kus ijeloom autori ettekirjutusel edeneb; jeda edenemist pole aga jelles näidendis leida: wägilane on juba esimeses aktis murtud ja teine akt on ka wiimane, sest kõik jee, mis peale jelle järgneb, on illearune. Kui endiseaegsed pildid on näidend, aga ka tema praegusel kujul huwitaw, pealegi wäga kütkestawalt huwitaw, kui aga esimeses aktis weel rohkem endise elu piltijid toodaks, teijes ja kolmandas aktis monologijid lühendataks, oleks ta weel meeldiwam.“

1907. aastal kirjutas Riia Wene leht: „Siljuti kanti Tallinnas „Lootuse“ jeltji ruumides Aleksandri põllutöökooli heaks S. A. Parni algupäraline draama „Kadeduse ohwrid“ (Manna Rein) täie tunde ja hea mõjuja aplaudismentide maru all ette. Peasoja mängis jelles näidendis autor. Rahwast oli õige palju.“

„Wirmalijes“ 1897. aasta 7. numbris kirjutab Ado Reinwald järguist:

„Marwast. Laupäewa õhtul, 8. weebruari oli karstujes jeltjis „Wõitlejas“ näitemänguõhtu. Mängiti Marwas esimest korda ettekantaw algupäraline S. A. Parni kurbmäng „Armastuse ja kadeduse ohwrid“ (Manna Rein). Kes jeda näitemängu enne kusaqil mängitawat on näinud, jee teab ka tema mõju inimese waimu ehk hingeelu kohta. Mäletan weel küll kuidas ajalehed Tallinnas esimest korda kirjeldusi

kudrutasiwad, ja nemad ei olnud jeda mitte asjata teinud! Tükk on oma pealkirja kroon. On täis üidantliigutawat elukujutust. S. A. Parmil on imekenaste korda läinud meie külalust põnewat, kurbpõnewat ja hingeliigutawat tükki kofku põimida, on korda läinud waatajaid maale, külasse jaanitulele, jecalt järsku wangimajasje ja mõni aasta hiljem ööjeks jurnu-
aiale wiia. Nagu öeldud, on tükk kurbnäitus. Rahwast oli etendusel kui murdu ja paljud pidiwad ruumi puudusel tagasi minema. „Harwaste,“ ütlesiwad jeltfitegelased „on nii palju inimesi kofku tulnud.“ Rahwas nuttis, ijeäraniis teises ja neljandas osas. Kord ja ülespidamine oli eeskujulik. Kuuldus jooiwijid, et näitemängu pea korrataks.“

Näidend on ka weel Wiljandis ette kantud; arwustusi ilmus „Postimehes“, „Revalsche Zeitungis“ ja peale jelle weel teistes Cesti lehtedes, ning kõik need on kiitwad, aga ma ei peata nende juures, waid näitan ainult, mis „St. Petersburger Herold“ jelle näidendi ettekandmise kohta pealinnas ütleb.

1904. aasta 94. numbris kirjutab „St. Petersburger Heroldi“ kriitikus pealinnas Kononowa jaalis toimepandud Cesti piduõhtu arwustuses tähendatud näitemängu kohta järgniist:

„Peaoja mängis jellel piduõhtul Cesti rahwa minewikuelust ja orjapõlwest wabastatud aja joonistus, S. A. Parmi drama „Nanna Rein“. Kuun, keew elu, kogu kannatusjed, mis talupojad mõisnikkude all tundma pidiwad, liigutaw perekonnadraama oli jelles mängus ennast kujutamas. Keegi waene kalamees Nanna Rein armastab renditalupidaja tütart Salmet ja leiab wastuarmastuse. Keegi noormees, mõisakirjutaja Adolf Kaltenbrun, on niisamuti jeda neidu armastama hakanud. Jaani laupäewa õhtul on ta mõlemate armastajate hellajid armastusejõnu ja kuumajid truudusewandeid jalaja pealt kuulnud, ja peale neiu lahkuniist läheneb ta jelle peigmehele toorestel lausetel. Sõnelemine lähneb tülikks. Rein tõukab oma wastase pikali ja lajeb püssi õhku tühjaks. Kaltenbrun lajeb siinwarutanud metsawahti Reinu kinni jiduda ja müüdistab teda tapmiselatsjes Rein tunnistati jüüdlajeks ja mõisteti 10 aastaks Siberisje. Järgneb jüidantlõhestaw jecene wangimaja ooteruumis ema, poja, mõrsja ja peiu wahel. Need etendusjed on nii loomutruult ja liigutatult kirjutatud, et siin midagi kunstliselt kirjutatud ei ole, waid jügawundline etendus inimese elust on. Teises aktis on 10 aastat mööda läinud. Rein tuleb waimliselt ja kehaliselt murtuna

tagasi. Salme kajuude kardu saab ta teada, et Salme lahku-
mismure tõttu jurnud on. Rein ruttab jurnuaiale Salme
hauale ja on meeleärastelisel Seal filmab teda Adolf
Kaltenbrun, keda südametunnistuse piin sinna on ajanud, ja
ta pakub Reinule lepituseks kätt. Täna õhtul läkkab Rein jõe-
rusepakkumise tagasi. Kell kuulutab keisrööndi. Kuu wal-
gus tungib hämaralt läbi pilwede ja toob waimliselt wäsinud
ja piinatud mehele tema mõrvoja waimu filmade ette. Wi-
mast jõudu kokku wõttes tahab ta oma õnnelujuhid püüda,
laueb aga jurnult maha.

„Herra Parni ja näitlejad kutsuti tormilistel käteplakju-
tustel wälja. Saal oli wiimase platsini ära müüdnud ja pal-
jud pidiwad püsti seisma. See on autori esimene draama,
kuid loota on, et tema jelle hästiõnnestunud töö järel weel
jellel põllul töötamist jätkab.“

Räidend on ainult wäikeste muudatuste ja keeleliste pa-
randustega just nii siin trükkis awaldatud, nagu autor teda
jümitanud on, ja mina ei arwanud siin mingisugust muudatuse
ettewõtmit jündsaks.

Tallinnas, 16/VIII 09.

W. M—p.

Osalised:

Tammeotsa Jaan, Nurme talu rentnik, 70-aastane wanamees.

Salme, tema tütar, 20-aastane neiu.

Mino, Tammeotsa Jaani kaswandik, 22-aastane noor neiu.

Põllu Tõnu, Tammeotsa Jaani sõber, 70-aastane wanamees.

Ranna Rein, jale, julge 25-aastane noormees.

Tiiu, tema ema, 65-aastane haiglane wanaeideke.

Adolf Kaltenbrun, uhke, tige da pilguga, kuiwetanud, lühikeste kaswuga 26-aastane noormees, mõisakirjutaja. Määgib ruttu, jõnu korrares ja kogeldades.

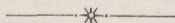
Zalaf, külarätsep, 55-aastane, ferglane, kuiwetanud mees, lonkab paremat jalga, rõemus, file nagu räägib ruttu.

Jaaf, mõisametjawahht, wanapoolne mees.

Marlei, wangimajaüleml, auşa, tõhje rääga, 50-aastane mees.

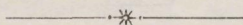
Hindref, wangiwahht, kuiwetanud keskealine mees.

Pidulised ja pillimehed.

Mängupaik: I ja III järk Gestiinaal, kusagil mereäärjes juuremas mõijas. II järk Tallinnas, wangi majas

Mänguaeg: XIX aastajaja esimestel aastakümnetel.

Üleüldised märkused.

Nurme talu esine. Paremal pool laud, pahemal pool puud, festel fuurem puu, eespool känd. Pidulistel, pillimeestel ja teistel kõigil, peale Zalaka, Marlei, Hindrefu ja Kaltenbrunni, mustad rahwaribed ja taabud. Naisterahwad piduriites, pärjad peas, helmed kaelas, — rahwaribed. (Kui meesterahwaste jaoks „fintspüffa“ ega lühikest pinjafid ei ole, siis olgu mustad palitud.) Punased rätitud funjniku slipsu moodi kaelas ehk walged — westi kaenlaaukudest rinna peale risti jookswad. Zalakal — pleefinud hall linnalase ülikond, laia äärtega diekübar, fingad, mitte pahtlad ega wiifud, nagu teistel. Kaltenbrunnil — jahiiikond, jahikott, püüs, hele, pehme fulega jahikübar, ratsapiits, pika säärega saapad. Marleil — harilik wangimajaülemla ülikond. Hindreful harilik wangiwahi ülikond. — Saanitulede funna.)

I järl.

1. etteaste.

(Zaan, Tõnu, Salme, Aino. Zaanitule- pidulised : neind ja peind. Zalat.)

Zaan ja Tõnu

(istuvad laua taga; laua peal on mitmesugused joogindud — kibud, kapid ja kannud).

Salme ja Aino

(istuvad pahemal pool puu all pingikesel, jutustavad isekeskis, rahvale mitte kuuldawalt).

Peind, neind ja pidulised

(keskel suurema puu all, laulavad Zaani õhtu laulusid ; lauludeks mõtlu foorijuhatajad rahwa fellekohaseid laulusid).

Zalat

(istub kammu otsas, lillepärg õlal, lõõb waimustatult lauljatele kepitsefega takiti).

Kõik.

(Esimene salm lauldatse eesriide taga, teise salmi hakatusel tõuseb eesriite.)

Zalat

(peale laulu lõppu). Aga tore, ülitore! Waat'ke, see wast oli laul, mis mulle nagu õmblusnõel otse südamesse lõikas! — Peind, neind! — Puruküla wabapürger, rätsepmeister Hans Zalat kumardab teie kõikide ees, tänu täheks jelle ilusa laulu eest, maani . . .

Hääled

(läbisegamine). Puruküla wabapürger! . . . Wanapois! . . . Nõelakuningas! . . . Hahaha! (naer)

Jalal.

Ja muidugi wabapürger! . . .

Kõik

(läbisegi). Rätsepmeister! . . . Wait! . . . Kuulake, mis ta räägib! . . . (Zääwad kuulatama.)

Jalal

(pöörab ennast Jaani poole; tõsiselt) Täna-sest päewast, punkt kahekümmewie aasta eest — ei wale! — Palun andeks, ma ei jüü! . . . Klusal Jaani õhtul, see oli just täitsa kolmekümne aasta eest, kui saatus mind siia teie jekka elama ajetas! . . . Kolmkümmend pikka eluaastat olen ma siin teie seas töötanud! . . . Ko'mkümmend aastat. — Sina, Jaan, olid see aeg weel noormees, tugew, wahwa, nagu lõwi. — Ka minuagi olin elujõulijem! — Sel ajal oli päewas kahe paari pükste tegemine minu käes päris mänuqasti, aga nüüd saan hädaste nädala jookslu nendega hakkama! . . . (Naerawad.) Ujad on ennast muutnud! Sina, Jaan, elasid siinsamas talus oma õndsa Maiega, Sumal ülendagu tema hinge, alandagu pattu. Waat', kus oli eit! — Agaford, kui ma kadunud, õnnist Maie meelde tuletan, walguwad pisarad silma . . . Weel praegugi tuleb mul meelde, kui minu Maieke esimesel Jaani õhtul, mis mul siin tuli olla, mulle kõige esimesena õllekannu ulatas.

Kõikide

(seast kuulub üffikute naer).

Jalal.

Wait, lapjed! — Kolmkümmend pikka aastat on sellest tagasi! — Oh saatus, saatus! Oh farm elusaatus! (Riduliste poole.) Teie, noored, ei tea, mis saatus on, teie ei saa weel aru, mis ta tähendab! — Saatus, saatus on kuri kiffja, werejanuline . . . Jah, weel hullem! Keegi ei suuda temale wastu panna! — Mõnda peab aga saatus oma õnnelapsiks, on tema jõber, tugi ja mõistlik juht. Saatus on mõistatus — isegi mina pole weel otjusele

jõudnud, mis ta õieti on! . . . Eula tõsi, aga küll ma jeda teine lord teile pikemalt seletan, küll ma teile selgete teen, mis saatus on ja mis ta tähendab . . . Kolmkümmend aastat olen ma üksi, ilma kodukanata teie seas siin ära pidanud elama! — Olen wanapoisiiks jäänud! . . . Do, küllaneind! Teie olete mulle selja pööranud, wiisteistkümmend „korwi“ andnud. — Minugi pärast — olgugi nii! . . . Waadake, nii kuri ja halastamata on saatus minu vastu olnud! — Oh saatus! Müüd . . . müüd . . . Ega teie mind müüd hädasje jäta! . . . (Wähit silmi. Nutab. Pöörab Jaani poole) Jaan ae! Jaan, kas kuulled! — Ega sina mind enam hädasje jäta, kui minu näppude wahel enam nõel ei wälgu ega trüftrand ei triigi . . . Oh saatus! . . . Aga siiski jään ma wabaks handwärgiks! (Eustititult.) Nuttu õllekann siia!

Reegi

(pidulikest ulatab temale õllekannu).

Jalat

(wastu wõttes). Dere, wabadus! Soon meie kallid Murme talu Jaani ja tema filmaterakeje Salme terwijeks! — Nad elagu! (Soob.)

Õit

(täbisegi). Nad elagu, kuu, kuu elagu!

Jalat

(hüppab kännu otstast maha, astub Salme ette kumardab). Ela meile õigile weel kuu, kuu rõdemuks ja iluks!

Mino.

Buruküla papa, täitke meie palwet?!

Salme.

Paulge meile oma kuuljat rätsepateelanu!

Jalat.

Jalamaid, minu lillekene, jalamaid!

Mino.

Meie pole jeda laulu enam tükil ajal kuulnud.

Salat.

Muidugi, muidugi — kohe olen valmis teie soovide täitma! (Saani poole) Ega sul jelle vastu midagi ole, kui noorematele natuke nalja teen?

Jaani.

Ea oled noortele ja vanadele lõbusünnitamises esimehe meister!

Kõik

(lõbifegi). Kallis Nurmestaat, meie kõik palume! . . .

Jaani.

Armsad lapsed, kuidas tohiks ma teie ilmsüüta lõbu rikkuda! (Salata poole.) Salat, hakka aga peale, ehk nooremad aitavad ka kaasa!

Kõik.

Tubli! Tubli!

Salat

(sammub kammu poole ja astub selle otse). Pange tähele ja — kui võite, aidake kaasa!

Kõik

(lõbifegi). Jah, jah! Hakka aga peale! Eöö tahti!

Salat

Kõne oli Jaani meeleheaks, laulu lõõn Salme ja Mino lõhuks. (Kumardab tõrkliselt neiu poole; algab lau'u. Muusika.) „Et pangu maailma tähele, kuidas rätsepad end fiitwad“ (j.n.e.)

Kõik

(lõpuõnu laulavad kõik ühes ja laulu lõpul plaksutatakse käsi, hääled hõiskawalt, lõbifegi). Jhus, täname! Mitäh, Puruküla papa! Suur tänu! . . . (Sestalt kuuldu torupilli, puufarwe ehk mitulid kõla.)

Salat

(hõifates). Mis ma kuulen!? (Waatab eemale) Mis ma näen?!
— Kein tuleb oma tuttawatega! (Hüüab tulijate poole.) Tere tulemast, Nanna Kein!

Rõit

(pidulised pöörawad ennaft pahemale poole; lehwitawad tulijatele rääkutege wastu; hüüawad). Nanna Rein! Rein tuleb pillimeestega!

Jalal

(hüppab künnu otjast maha, ruttab tulijatele wastu).

Pidulised

(teewad tulijatele, pillimeestele ruumi, lähenew muusikahelin lähediffa tugewamaiks.)

2. etteaste.

(Endised. Nanna Rein oma tuttawatega.)

Jalal

(astub piduliste eesotjas wälja, temale järgneb Rein ja felle neli kaastast, pillimehed. Muusik waikib; Jalal tutwustab uusi juurdetulijaid teiste pidulistega).

Rein.

(Must wammus. Rifa säärega saapad jalas; laia äärega kübar, teretab mitmeid ja astub kumardades Salme ette ning ulatab wait olles temale jaanikillede kimbukese. Istub lauri juurde Jaani lähedale) Tere, Tammeotsa Jaan! (Tõnu poole.) Tere, Põllu Tõnu! Lõbusat ja õnnelikku Jaani õhtut! (Piduliste poole.) Kas kuulete? Elagu Tammeotsa Jaan! Jaanid elagu!

Rõit.

Jaanid elagu! Duhat lorda elagu!

Rein.

Elagu ka tema filmaterakene Salme!

Rõit.

Salme elagu! (Pidulised astuwad tahapoolle, mõned istuwad, teised jalutawad paariwiiji tassa, rahwale kuulmatakt jutustades. Uued juurdetulijad, pillimehed nalgatawad niisama, rahwale kuulmatakt teistega.)

Jalal

(istub Tõnu lähedale; joob õlut).

Rein.

Wabandage, et mõned wõderad kaaja wõtsiu, aga oma mänguga teewad nad meile tänase Jaani õhtu lõbusamaiks.

Jaan.

Ilus, ilus! Sind oodati ammuigi juba! (Minole.) Mino!
 Too Reinule õlut ja — ära ka pillimehi unusta! Anna
 neile meie märga maitsta!

Tõnu.

Ole aga usin, laps!

Mino

(lippab tuppä; ilmub sealt kõrge jälle kannuga ja ulatab pidulikele).
 Täname Jaani õhtu lähed viimati veel üsna ilusaks ja
 lõbusaks!

Jalaf.

(joob). Toon Saanide terwiseks!

Jaan

(Jalafale). Tänan! (Reinule.) Rein, istu minu ligemale!
 Waat' nii — süa minu wastu!

Rein.

Tänan! (Ssub)

Jaan

(ulatab kannu). Eäh, joo ka, katju ka meie märga!

Rein.

Terwiseks! (Joob.) Tubli märjake!

Jalaf.

Rein, Tõnu, Jaan! Võõme kannud kofku! Hõisja!
 (Toovad.) Hõisja, Hans, ja Mats, lõõ tralli, Saanid, laske
 sukkerpalli.

Mino.

Kas weel õlut toon?

Jaan.

Muidugi, kallid laps, ja ära ka pidulisi unusta!

Mino.

Vähem kõrge! (Nuttab tuppä; ilmub wähe aja pärast kapa ja
 kannuga; kallab kapaist laua peal olewatesse kannudesse.)

Jalaf

(lõuseb laua taga püsti). Rein, Salme, Mino. Peiud, neiud!
 Neiud — nüüd üks rõemus ringilaul! Eks? Jah?

Kõit.

Jah, jah! (Pisulised asuvad laulmisele.)

Rein.

Mina kah.

Jalaf.

Oga minagi eemale jää.

Rein

(astub Salme lähedale, ulatab temale kätt; asuvad ringi.)

Jalaf.

Kõit kaasa! (Kumardab Aino ees sügavaste, ning astuvad siis ringi, kuna nad teine-teise käest kinni hoiavad. Ainole.) Tutle kallid filmaterakene, mujurullikene!

Aino

(ulatab käe).

Jalaf.

So! (Reinule.) Rein, hakka siia peale!

Rein.

(Mgab. Kõit laulavad ühes; pillimehed mängivad. Orkester hakkab mängima. Ringmängulauluks valitagu üks tõik misjuguine vana laul.)

Tõnu.

Waat' nii, nii, lapsed!

Jaan.

Soome nooremehe terwiseks.

Tõnu.

Nad elagu!

Jaan.

Elagu Eesti noorfugu! Jäägu nad ikka oma esivanemate ainsale olekule truuks! (Soovad.)

Rein.

Täname, täname?

Jaan.

Lapsed, pojad! astuge ligemale, maitske märjukest!
Jalaf, Rein! Ikka siia, meie lähemale.

Rein ja Jalaf

(istuvad).

Rein.

Täname, Tammeotsja taat, täname, taar on tubli, märjake mehine! (Soob.)

Jaani.

Mino, Salme! Andke pidulistele ja pillimeestele õlut. (Piduliste poole.) Kallid lapsed, täname, et meid wauu oma armsa lauluga lõbustate. Weil pole siin ilmas ka enam midagi lõbusamat, kui oma kallimate, oma laste rõemu üle õnne tunda. Laulge, lõõritage, ja täna, Jaani õhtul, on jee just sünnis. Mina mälestan siin Nürme talus täna juba wiiekskümmendat Jaani õhtut.

Salme.

Õfate, ega ja fiis ka meile tantfugi keela?

Mino.

Ja, ifate! Ega ja ei keela ju?

Õõit

(täbisegi). Jah, jah! Tantfima — palume, palume! „Wiru waltfi!“ Pillimehed, „Wiru waltfi!“

Jaani.

Miks fiis mina teile jeda tänast wäikeft lõbu keelama peakfiin.

Tõnu.

Ja muidugi! See kurwastaks neid ju wäga. (Salakale.) Kas pole tõji?

Jalaf.

No noh, ful on fula õignis! (Tõstas kannu) Jaanide terwijeks — laske aga „Wiru waltfi“!

Pillimehed.

(Sakawad „labajalga“ mängima. Muusif, orkestrimäng. Pidulised tantfiwad.)

Rein ja Salme

(paaris).

Jalaf ja Mino

(paaris)

(Tantfiwad „labajalga“.)

Jaani ja Tõnu

(Joowad õlut, lõõwad tatti ja wiimati lähewad ka ifegi tantfima).

Jaani.

Aitab, aitab küll!

Tõnu.

Weel üks ring! Teeme veel ühe tuuri!

Jaani.

Eo! (Nõtkes.) Nüüd aitab.

Tõnu.

Ma olen aina „purjus“.

Hääled

(piduliste, tantsijate seas): Kuulete! Vähme rannale mere äärde!

Kõik

(lähisegi): Ja jah! Mere äärde, rannale, rannale! (Muusik, pillimehed lõpetavad pikkamisi mängu. Tants lõpeb. Pidulised hakkavad tagapool paariwiisi jalutama.)

Salme

(istub oma edisele kohale).

Rein

(seisab Salme lähedal puu najal, nad jutustavad tasa, rahvale mitte kuuldavalt).

Jalal

(asub jälle kännu otsa). Nüüd, nooremad — lähme jah randa. Mõisa herra lubanud seal täna õhtul toreدا tulewärgi toime panna.

Kõik

(lähisegi): Seda me kuulime! . . . Rannale mere äärde!..

Jalal.

Sarnast tulewärki saame meie siin väga harvaste näha! Pillimehed tulewad kaasa, mere ääres keerutame weel tantsu, nii et tallad tulised, wiisud aina wilksatawad, pärjapaelad lööwad keeru! Kas pole tõsi?!

Kõik.

Tõsi, tõsi! Mereranda . . . Randa! . . .

Jalal.

Pillimehed ette, siis ritta ja lauldes, nagu soldatid! Peind, neind! — ikka paariwiisi! (Hakkab rida torraldama: pillimehed seab ette — peind-neind paariwiisi rongi; viimati asub rongi ette. Pillimehed hakkavad mängima, Orkester. Pulkasse —

lauhdagu mõnda marjitaliis olevat laulu. — Nong lähed laua eest mõõda pahemate poole ära. Kõik kumardavad Jaani, Tõnu ja kohalejääjate poole. Vaul jääb ikka wagu-maks, niisama ka ortestri-mäng, kuni koguni waitib).

3. etteaste.

(Jaani, Tõnu, Aino, Rein ja Salme.)

Aino

(torjab kannud, kopab ja teised joogindub, wiib need tuppa ja tuleb tagasi). Tšake, soowin julle head õõd — ja julle ka, Tõnu taadike!

Jaani ja Tõnu.

Sulle niisamuti.

Aino

(ulatab Reinile kätt). Noh, Rein! Head õõd!

Rein.

Sulle niisama! Tännenagemiseni!

Aino

(ära).

Jaani.

Tänane Jaani õhtu tuletab mulle noorust meelde. Kas mäletad Tõnu, kui meie niisama oma armjate mõrsjatega tantsu keerutasime?

Tõnu.

Mu kallid sõber, ära tuleta mulle neid kuldseid nooruspäevi päewi meelde!

Jaani.

Kus sinu Mari on?

Tõnu.

Sealhamas, kus sinu Maigi.

Jaani.

Ta jah! Liiva-Muus on nad meie käest omale nõudnud?

Tõnu.

Jah, wa' weli, meie laul on lauldud! (ümber waadates
Rein, sina weel siin? Mis ja arwad, aeg on wist juba
ligi poole öö peal?

Rein.

Küllap wist.

Salme.

(tõuseb üles). Head ööd, head und, kallis laps! (Salme ära)

Tõnu

(Reinute). Rein tule lähemale.

Rein

(istub Tõnu lähedale).

Tõnu.

Noh, joome Tammeotsa taadi terwiseks. Ea oled
wahwa noormees, ma armastan sind juba sinu lapsepõl-
west saadik. Audku taewataat sulle õnne, et sa tulewi-
kus omale niisamajuguse wiisaka, nagu ja ise oled, elu-
seltsilise saaksid, et ta niisama aus, õiglane ja kindla-
meelne oleks! — Noh, ka mina tahan sulle abiks olla, ole
mureta, ega ma ei eksi!

Rein.

Ma tänan ja tean, et sa minule alati head soowid!

Jaan.

Ea oled jeda wäärt.

Tõnu.

Muidugi, muidugi, kallis Rein! — Aga nüüd on ka
aeg lahkuda, ma pean juba enne päewa tõusu jalul olema.
Rein, ole kallis poeg, saada mind weidi maad. (Tõuseb üles.)

Rein

(Tõnu käe alt limi hakates). Ma leian oma kohuseks sind saata.

Jaan.

Sooh, siis lähen ka mina puhkama. (Tõuseb.) Ah,
jalad päris furnud.

Tõnu.

Eiis, kallis wana sõber (ustab Saanile fätt), aitäh kõige hea eest ja suur tänu veel tubli märjukese eest iseäranis!

Rein.

Austatud Tammeotja isa, ka minu poolt suur aitäh!
(Annab Saanile fätt.)

Jaan

(Reinule). Kui wabest oma tööst ja toimetusest mahti jaad, eks siis astu ilka ka meie poole sisse! Oled wa tubli, wirl aus ja otsekohene pois ja — niijugustest õigemeelsetest meestest pean mina suurt lugu. Ela ema wana emakese toeks ja rõõmuks veel kaua! — Noh, aga nüüd, head ööd! (Wajasse minemas.)

Tõnu.

Head ööd!

Rein.

Head terwiit!

Mõlemad.

Head terwiit kõigile!

Jaan

(usse wabest). Teile kah! (Ära.)

Tõnu ja Rein

(pahemale poole ära.)

4. etteaste.

(Salme, pärast Rein; näitelawal on keiskõhene, juwine hämarus walitsemas.)

Salme

(astub toast wälja, suur rätik üle õlabe; waatab ümber). Teda ei ole veel, kus ta nii kaua peaks wiibima. Aga nüüd on mul ju aega, ma wõin teda siin ju oodata. (Istub puu alla pingile.) Täna tahan ma temale kõik jutustada, mis minuga teha mõeldakse. Ta waesekene ei tea veel midagi. .

(Kuulatab.) Ma kuulen sammusid, see on tema! (Eduseb päästi.)
Ja, see on minu truu Rein, minu kallis armas, Rein! .

Rein

(tuleb pahemast poolt nähtavale).

Salme

(ruttab temale vastu).

Rein ja Salme

(ulatawad teineteisele kätt).

Salme.

Kus ja nii kaua olid?

Rein

(wiib Salme pingi juurde). Istume, mu armas . . . (Istuvad.)

Salme.

Mu armas, kus wiibisid nii kaua? Tutuusta!

Rein.

Oh minu armsam, minu ainus! Einutiivul ruttasit ma siia, anna andeks, kui weidi ootama pidid.

Salme.

Andeks, tuhat korda annan ma sulle andeks!

Rein.

Meie üle ei tohi kunagi mustad murepilwed endid laiali laotada!

Salme.

Muidugi, armas Rein, seniajani oleme meie kõigist kurjustest eemal olnud, oleme wabad ja tahaksime jeda ka edaspidi trunduses ja armastuses olla, tahaksime wabad, nagu linnud taewas ja siin meie lähedal tammikus olla.

Rein

(Salmet teraselt silmitsedes). Salme, mis ma näen, ja oled täna jällegi nutnud, on sinuga midagi iseäralikku juhtunud?

Salme.

Seniajani küll mitte, aga . . .

Rein.

Näägi, räägi!

Salme.

Zuba mitu, mitu korda tahtsin ma sinuga kofku saada, aga see ei läinud mul õnneks, sest ema ütles, ja olla mõneks päewaks kaugemale mere peale läinud. Täna oli mul õnn sinuga kofku saada ja — mul on sulle midagi väga tarwilikku jutustada ning loodan, et ja mulle head nõu annad!

Rein.

Alati, alati, kui see üle minu mõistuse ega jõu ei käi, ja tead ju, et sina siin maailmas minu ülem ja kallim wara oled. Dõl ja päewal seisab sinu kaju minu silmade ees. Kas ma kodus oma hurtsikus wõrkusid parandan wõi kaugel mere peal olen, ikka mõlgud ja mul mõttes.

Salme.

Noh, ma jutustan siis sulle kõik oma südame pealt ära, wast ehk on nii parem! -- Zuba mõni aeg käib mõisafirjutaja ijeäraliste meelitustega minu ümber ja püüab igasuguste tühiste juttudega minule läheneda. Muudugi ei jõi ta jelles suureste, sest kunagi ei taha ma teemaga mingisugust tegemist teha, tema meelitustest midagi teada. Tema upfatus ja toorus oma kehwmate suguwendade wastu sunnib mind teda põlgama! Ma wihtan teda. Wiimastel päewadel on temal koguni ijesugune, minule lähenemise tung ja ta ei taha mulle sugugi hingerahu anda. Sgal pool näib ta mulle nagu kogemata wastu tulewat. Ka on ta mulle mõisametstawahiga mitmed kirjad saatnud . . .

Rein

(põnewalt). Ja sa oled nende peale ka wastanud?

Salme.

Ei, ilma lahti tegemata olen ma kõik tema kirjad tullesse wisanud.

Rein.

Kui mõistlik sa oled.

Salme.

Minewal esmaspäewal kutsuti isa mõisa ja seal teatas paruni herra isale, et temal wiisakad, uşinat teenijat waja olla, ning paruni arwamise järele olla mina selle koha peale kõige sündsam, ning sellepärast siis käskinud ta isa mind juba lähemal ajal mõisa jaata! — Sa wõid ju wäga hästi arwata, kesse tegu see on?

Rein.

Do, jah! Ma jaan wäga hästi aru, et kirjutaja kõike seda forraldanud on!

Salme.

Muidugi jutustas ta minuſt paruni prouale ja see pani oma mehele ette, ning nüüd — peab minu isa paruni käsku täitma.

Rein.

Uga see pole ju wõimalik, sinu isa ei wõi ju paruni käsku täita, kes siis koju jääks.

Salme.

Isa on koguni kurb ja rõhutatud! — Kui ta aga jeda weel teaks, misſugused kiusatused ja marud mul kirjutaja poolt oodata on, läheksiwad tema junkfed weel hallimaks, kui nad praegu on.

Rein

(mõttes; järsku äritatult). Ei, ei! See on wõimata! Isa üteltu parunile, et ta sind mõisa anda ei saa. Seaduslikult ju keegi jeda nõnda ei wõi! (Seifatab Salme ees, paremat kätt ahwardawalt ülewal hoides.) Kes tohib ainuſt tütarit isast lahutada. See oleks ülekohtus! Kas kuuled Salme, see on ülekohtus!

Salme.

Dõji jah, jee on ülekohtus, aga ära unusta, et meie mõisa maa peal elame, et parun meid siit ära wõib ajada.

Hein

(seisab puu kammu najal mõtetes). Salme — jah, seda unustasin täieste ära. Teie olete ju rentnikud! Ometigi wõiks isa weel kord paluma minna, wõib olla, et paruni herra jätab sind wanematekodu

Salme.

Arwad ja? — Ära jeda looda! Isa mitme-kordse palwe peale lubanud paruni herra ainult siis rahule jääda, kui isa minu asemele mõne teise leiab, kes mõisa kõlbab.

Hein.

Kurb lugu! Aga Salme . . . (Istub Salme lähedale pingi peale ja sõnab rõhutatud häälel) Ja . . . Sul on õigus! — Meie peame lahkuma, paruni käsju vastu ei tohi meie astuda, kui meie enestele mitte õnnetuist kaela ei taha tõmmata! Sa pead mõisa minema . . . Oh Salme! Salme!

Salme.

Ei, paruni käsule ei tohi meie mitte vastu hakata. Kas näed nüüd, et sa õnnituses olid, kui arwasid, et meie ikka ja igal ajal niisama wabad oleme, kui sina oma paadiselega laial merel.

Hein.

Ja, minu armsam, sul on õigus, aga meie peame oma jaatuslega leppima (Waimustatult). Tuleb aeg, kus sa jälle siin oma isa kodu õnnelik oled ja teda, oma wana isa, rõemustad. Siis tulen ka mina jälle jagedaste siia — ja siis wõime meie jällegi wabad ning õnnelikud olla ja murepäewi unustada!

Salme.

Oh, kui see nii olla wõiks!

Rein.

Miks siis mitte? Kas ja oma lootusegi õnneliku tulewiku peale juba kaotanud oled?

Salme.

Mulle ütles nagu mingisugune jalajane hääl, et meie walusjad päewad oodata on!

Rein.

Tühi kõik, tröösti ennast ja ära heida meelt ära!

Salme.

Minewal ööl nägin ma hirmsat, kohutawat unenägu.

Rein.

Kallim, ära oma tulewiku pärast mures ole! — Ma näen, ja kardad mõisakirjutajat.

Salme.

Uga see kohutaw unenägu ei taha minu meelest kuudagi unneeda . . .

Rein.

Noh, jutusta siis mulle ka jeda unenägu!

Salme.

Kohe! — Oli ilus kewadene õhtu, aeg, mil päike oma kollalisel hiilgel ju mere taha hakkas wajuma. Meri oli wagune ja sile, nagu peegel, ja kogu loodus oli iseenesesje nagu sügawasje miesje uppunud — Kusagilt kaugekt kostiwad karjapoisi huiked ja sarwehääd. . . . Mina oliin sind mereanda ootama tulnud. — Seal, korraga puhus tuul, algas maru ja wahunamate lainte turjal nägin ma wäikest paadikest raunale liginemat. — Maru läks aga iga filmapill iffa suuremaks ja suuremaks ja paadike lingses lainte turjal hirmsa kiirusega, ta oli nagu laastuke. Selles paadis filmasin ma sind — ja ja wõid arwata, kuidas ma sinu elu cest hirmu tundsin! — See wäike paadike wõis ju iga filmapill

kusagile weeluste kaljude vastu tuhandeteks tilifesteks puruneda . . . Ma kuulsin hädakisa ja — ja olid padist kadunud. . . Nagu meeletu hüppasin ma kõrgelt kaljult sulle appi. Sa tulid mulle vastu, ulatasid mulle sõbralikult kätt — ja wastupanemataalt wajusime meie mere sügawusse! — Kas see pole kohutaw unenägu?

Rein.

See unenägu paneb ka mindki mõtlema, aga usu me, loodame, et kõrgema wägi meid kaitsemas on, sest ilma temata ei wõi meile midagi juhtuda. Piinra seda unenägu unustada, muidu piinab ja ennaft liig palju. — Mil ajal ja juba mõisa pead minema?

Salme.

Ma pean juba kõige lähematel päewadel siit lahkuma!

Rein

(õrnalt Salme kätt oma poole tõmmates). Armas Salme, meie peame lahkuma, ja pead mõisa minema, luba aga mulle truiks jääda!?

Salme.

Rein! (etteheitwalt) Kuidas ja seda küsida wõid? . . .

Rein.

Anna andeks armjam, anna andeks.

Salme

(langeb Reini rinnale; Adolf peidab ennaft puu tahta). Kuidas wõid ja minult seda paluda? Kas ma sulle mitu korda oma armastuse sügawust ja truudust pole awaldanud! Rein, ma olen sinu ja tahan sulle ka surmani truiks jääda.

Rein

(suudleb Salmet põse peale). Anna andeks, ma näen nagu waimus, et mind sinult tahetakse rõõwida. Raske, wäga raske on mul sinust lahkuda.

Salme

(kuulatahes). Ma kuulsin nagu midagi. (Tõuseb püsti.) Meie peame lahkuma! Nii siis, armsam — head ööd!

Rein.

Head ööd, head und! Tule homme õhtul ka minu emakefega jumalaga jätma!

Salme.

Jah, ma tulen wististe.

Rein.

Noh, ma jaadan sind tuppa, nii on mul parem.

Salme

(ulatab Reinule kätt). Nägemiseni homme õhtul!

Rein.

Tea, et ma sind ootan! (Saadab Salme talusse.)

Salme.

(Ära.)

5. etteaste.

(Rein, pärast Adolfs.)

Rein

(üffi; waatab talu poole ja jutustab kurwalt iseenesele). Head ööd, head und, minu magus, armas Salmefe! Peaks õrn unejumal sind, minu kaaskannataja, rahulikult oma hõlma alla wõtma. Meie peame weel kaua kannatama, enne kui minu waeses kalamehehursikus surmani waikest, rahulikku ja õnnelikku elu elada wõime. (Paneb käed filmade ette, nagu tahaks ta oma pisaraid warjata.)

Adolf

(astub puu tagant välja, jääb püüsi najale toetades seisma ja mõedab uhte, waewalt naeratama pilguga Reinu).

Rein

(nagu midagi kuuldes pöörab ümari ümber; Adolfi nähel kostub weidi, lähed aga filmapill tõsiseks, astub laua lähedale, jääb siis seisatama ja hindab külmpeolgauga pilguga Adolfi).

Adolf.

Ometigi olen ma kord oma soovitud sihile jõudnud! Waata, kes minu nina alt seda ilusat Kurme talu lindu ära tahab meelitada! He-he! Ma nägin kõik oma filmaga, kuulsin oma kõrwaga! (Häätt tõstes.) Mis ja kes kõõl siin wõeras talus ümber hulgud Päewawaras, ütke, mis sul siin tegemist on?

Rein

(külmalt). Teie eksite, teie pole mitte mõisa õue peal, et küsida ja sõimata wõite.

Adolf

(uhkelt). Kas ja ei näe, kes sinu ees seisab!

Rein.

Miks mitte — mõisakirjutaja.

Adolf.

Mis ja siin hulgud? Mis oli sul siin tegemist ja kes oli weel peale sinu siin?

Rein.

Mis ma siin tegin, on minu oma asi, ja kes siin weel oli, see ei puudu tei'sse!

Adolf.

Sunnetu tööwori! Urwad ja, et ma ei tea, mis ja siin tegid ja kes siin weel oli! Ha-ha-ha! Kasi minema, wõi muidu pekstan ma sind loerapiitsjaga eemale!

Rein

(sammu edasi astudes, ägedalt). Seda ei lasse ma mitte enesega sündida, niikaua kui minu süda rinnus tuisub, ei lasse ma ennast mitte peksta, kui ma surmud olen, siis wõite minuga teha, mis tahate! (Surub käed rinnale, räägib kindlal, ette-

wiskawal häälel.) Kas sul häbi ei ole oma õnnetute suguwendadega nii toorelt ümber käia?! Ma tean ju väga hästi, kes sa oled. Ühes oleme meie üles kaswanud, ühes poistefepõlwes küla karjakorras käinud, ja lapsena kutsuti sind Kaie Adulfs! Müüid aga oled mõisakirjutaja herra ja nii siis ka Adolf Kaltenbrun. Iseenesest mõista pead sa oma herrale selle eest ju tänulik olema, et tema leiba sööd, pead tema sõna kuulama. Sa oled kadakaks saanud „hunschanjakaks“ muutunud! — Noh, iseenesest mõista, kuidas mõib ka niisugune peenike noorherra oma suguwendade sõber olla! — Sa tallad kõike seda häbemataalt jalge alla, mis igale õigele rahwajale ja eestlasele püha peaks olema. Wihas ja põlguses waatad sa uhkelt ja kõrgelt alla oma suguwendade, õnnetute loomimeste peale. Dota, wilets noorherra, kord tuleb aeg, kus ka sina oma teenitud palga saad!

Adolf

(ägedas wihas). Wait! Küllalt, wilets orjajätis!

Rein.

Õõsi jah, mina olen ori! Minu rinnas tuisub orja süda ja soontes jookseb orja weri, aga sinu soontes kihiseb herrade kiimaluse tagajärg!

Adolf.

Wait, mitte sõna, mitte sõna enam, ja alatu jätis!

Rein.

Sa ise oled mind rääkima sundinud. Ka sina tahad oma kiimalust täita, kui sa nagu kiskja metshaline ööd ja päewad saaki luurad. Seekord ei pea see sul aga mitte korda minema!

Adolf.

Sina ahwardad, kui sa Nurme linnu üle midagi awal-
dada julged, siis lasen ma sinu nagu koerapõja maha!

Rein

(astub Abdolfi ligemale, räägib waimustatult, julgelt). Uwaldama ei hakka ma midagi, selleks on Salme au mulle liig kal-
lis, aga Salme eest wõidelda, teda kaitsta, tema eest hea
seista tahan ma surmani! Ma wannutan sind ja ütlen, et
sinu pimedas südames Salme wastu miski kurja ei tohi
olla. Kui aga siiski midagi juhtub, siis pea meeles, et
ja minu ees kõige selle üle wastust pead andma! —
Tea, et Salme on minu ja jääb ka surmani minu omaks!
Ma armastan teda.

Abdolf

(põlglikult naerdes). Ha-ha-ha! Ma ei saa aru, mis sugune
orja armastus ka peaks olema!

Rein.

Pühalik ja truud armastus.

Abdolf.

Kas sa selleks ka oma mõisaherralt luba oled küsinud.

Rein.

Selle üle ei tule ega ole minul kellegi käest luba-
küsimist, waid ma teen nii, kuidas minu südametunnistus
mind käsib. Sina, murjatu, oled aga oma muista südame
ihade täitmisele ajunud ja ihkad ikka edasi tungida . . .
Kõlwatu hing niisugune!

Abdolf

(wihasekt). Wait, ehk muidu . . . (Wõt b dalt püssi.)

Rein.

Seda ei tohi sündida, et ma ennast sinust siin nagu
koerapoja maha lasta lasen! Ennem wõib juba ise
omale kuuli südamesse kihutada! (Kisub Abdolfi käest püssi ja
lasab paugud õhku tühjaks; tõukab Abdolfi enesest eemale.)

Abdolf

(kukub kummuli maha).

Rein.

Oh sa wäetike, alatu loom!

Abdolf

(rab-les maas, hüüab). Appi! Tapja! Mõrtsukad, rõõwliid!

Rein.

Kes on tapja, mõrtsukas või röövel?

Adolf

(maas olles). Sina!

Rein.

Si, see pole tõsi, ma lasstin püüsi õhtu tühjaks.

Adolf.

Wale! Appi! Appiii!

6. etteaste.

(Endijed. Jaak.)

Jaak

(jookseb, püüs seljas, pahemalt poolt maas wingerdawa Adolfi juurde).
Mis herraga on juhtunud!?

Adolf.

Ma olen wist haawatud (näitab Reinu peale). Waata, tunned ja teda?

Jaak.

Ranna Rein!

Adolf.

Ja, Ranna Rein lastis, tema on minu mõrtsukas.

Rein

(ulatab püüsi Jaagule). Jaak, mõta püüs ja tea, et tema haawatudki pole, et see häbemata wale on!

Adolf

(hakkab püüsti tõusma). Mita mind jalule

Jaak

(talutab tema puukännule istuma).

Adolf.

Kus mu püüs ja piits on? — Kus kübar? Ulata mulle mu kübar.

7. etteaste.

(Endised. Jaan.)

Jaan

(astub taluuksest wälja). Mis on? Ma kuulsin nagu püüsi-
pankufid? (Astub Adolfi juurde.) Mis siin juhtus?

Adolf

(tõuseb üles).

Jaak

(tõetab teda kaenla alt).

Adolf

(Jaagule). Jaak, ja oled mulle tunnistajaks. (Saanile.) Tam-
meotja Jaan, teadke, et siin kohutaw lugu sündis — Ranna
Rein tahtis mind maha lasta, õnnelik läks aga pauf
mööbda! (Jaagule.) Kas pole tõsi?

Jaak.

Pai noorherra, see on tõsi, tõsi jah!

Jaan.

Mis!? -- Ranna Rein?

Adolf.

No jah, Ranna Rein, jah!

Jaan.

Wõimata! . . Rein. . .

Adolf

(ägedalt). Ranna Rein peab kohtu kätte antama ja ta peab
ka oma teenitud nuhtluse saama. Ranna Rein peab mind
furmani mäletama! Jaak! (Näitab Reinu peale käskiva t)
See ta kinni ja wii mõisa, mõrtsukaid peab seaduse kätte
toimetama!

Jaak

(hakkab Reinu käest kinni).

Rein

(tõukab tema enesest eemale). Üra, eemale minuist! Ranna
Rein ei laje ennaist sõbuda ega kellestki talutada, ta tuleb

ise mõisa, tuleb ise oma tahtmisel ja jidumatast! —
Lähme! (Pahemale poole ära.)

Jaak

(tema kannul, pahemale poole ära).

Adolf

niisamuti nende järel pahemale poole ära).

Jaak

wangutab peab; waatab nendele järele, pöörab toa poole).

Gesriic langeb.

II jätk.

(?ihne walgekslubjatud, aga weidi tõmmuks muutunud wangi-
kojakontor. Seinte ääres istab pingid, pahemal pool uks ja wõredegä
afen. Alna all laud, kus peal mõned raamatud ja kirjutuse abinõud on
keset tuba laeloump, seintel mitmed wangimaja-eeskirjad ja kuulutuslehed;
Kefet tuba, tagumises seinas suur koridorisfe wiim uks)

1. etteaste.

(Marlei, Tiiu, Tõnu, Hindrek.)

Marlei, Tiiu, Tõnu ja Hindrek

(astuwad pahemalt poolt sisse)

Marlei

(wangikojailema ülikonnas, Tiiu ja Tõnu poole). Noh, wanakesed,
mis teie soowite ja kes teie olete? Sutustage lähedalt,
mul on ise raniis täna, kus tapi-, see on wangidesaatmisepäew
on, wäga wähe aega, mul on wangide Siberisfe saatmi-
sega wäga palju tegemist.

Siindrel

(seisab tunnimehe ülikonnas, wõimekimp käes, uffe kõrwal, kust sisse tuldi).

Tiiu

(juur rätik ümber, muudu rahwuslikes ülikonnas; langeb Marlei ette põlwilti). Pai, kulla herra! . . . (Nutab.)

Tõnu.

Wangikojaherra . . .

Marlei

(Tiitule). Külamutter, tõuske üles ja ärge meelt heitke-

Tõnu ja Marlei

(aitavad teda üles ja wiivad paremale poole pingile istuma).

Tõnu.

Wangikojaherra, meie kuulsime, et täna wangide saatmine on, ja nende õnnetute hulgas on ka wist Ranna Rein, kes pikale teekonnale saadetakse?

Marlei

(Tiitule). So, wõi sina oledki siis Ranna Reinu ema?

Tiiu

(rdemfält). Jah, kulla pai herra! Rein on minu ainus poeg.

Marlei.

Rein on üks sõnakuulelikumatest ja waguamatest, teda kõik teisedki wangid austawad ja temast eeskuju püüwad wõtta. — Teie tulete siis temaga jumalaga jätkma?

Tõnu.

Jah, et teda veel wiimast korda näha! Siis, siis.. (Seisab täiega.)

Marlei.

Rahju, wäga rahju! Täna, praegu on see wõimata! Teie olete hiljaks jäänud. Paari päewa eest ehk veel eila oleks see wõimalik olnud, aga täna . . .

Tiiu.

Jumala pärast, kulla pai herra (katab filmad kättega sinni), olge armuline.

Tõnu.

Mulik herra, see õnnetu ema on muidugi juba meelt heitmas, halastage tema peale, ärge olge kiwiõudamine, tehke, mis võimalik!

Marlei

(kaastundlikult). Ma jaan Reini ema südamewalust aru, ma olen ise ka lasteisa, ka mina olen elus mitmed kurwad lood läbi pidanud elama. Mul on walus teie nuret pealt waadata, aga wõimata on mul ka teie palwet täita. Wangid on juba wangimaja sepikotta wiidud, ja kinni-needitud wangisid ei luba seadus enam nende omastega kokku saada. Siis peawad nad juba Siberiga laulatatud olema.

Tiiu.

Mu Zumal! Kas siis Rein ka raudus on?! (Kargab ehmatanud üles.) Wõib olla, et ta weel raudus pole, ma jooksen . . . (Tormab kestmise uste poole.)

Hindrek

(astub temale ette).

Marlei.

Ärge tehke minule pahandusi! (Kõrwale.) Mlati olen ma nende õnnetute ijade ja emadega hädas!

Tiiu

(langeb Marlei ette põlwili). Halastage minu ja minu õnnetu poja peale!

Tõnu

Wõib olla, et ta weel raudus pole, ehk on teda weel võimalik näha!

Marlei

(Tiiule). Tõuske üles, teie nõuate minu käest liig palju.

Tõnu

(aitab Tiiu üles ja saadab teda endisele kohale istuma; Marlei poole). Herra wangikojaülemlen, olge head, ehk on ta weel raudateta, ehk on teda weel võimalik näha saada.

Marlei.

Ma pean oma teenistuse mangu peale panema, aga õigu nii — ma täidan teie palvet.

Tõnu.

Teie olete fuldawäärt mees!

Tiiu.

Tuhhat tänu.

Marlei

(astub kõrvale). Kui mul natukenegi varandust tagavaraks oleks, annaksin ma iga filmapill oma raske vastutusriika koha ära. Pehme südamega mees, nagu mina, ei tohiks sugugi mitte jarnasel kohal teenida. Täna võeraste peale halastada — võib homme sagedaste niisuguse juhtumise ette tulla, et kogu oma perega tuule ja taeva hooletaks ning ilma leivajuu täieta jääda ja viimati veel lohtu alla võin sattuda! Eh, eh! (Seidab käega Tunnimehele.) Hindref, mine waata, kuidas lood sepikojas on.

Hindref

(teerab koridorisje wiiva keskusse lukuks lahti; ära).

Marlei

(tema järel, keskusest välja).

2. etteaste.

(Tiiu, Tõnu.)

Tõnu.

Wõime julged olla, et meie täna veel Reinu näha saame. Tulime aga viimasel filmapilgul. Muudugi on see meie õnn, et wangikojaherra nii lahke ja heasüdamline mees on!

Tõnu.

Suomal õnnistagu selle eest teda ja tema peret! (Nuttus.) Oh Rein! Oh Rein! Miks oled sa mulle nii

suurt sõdamewalu sünnitanud! Miks pidivad minu wanad filmad weel sarnast õnnetust nägema!

Tõnu.

Aga Tiin, sa lubasid ennast ju tagasi hoida, sa ei lubanud ju enam kurwastada ega nutta. Ufu, et see liig kurwastus sinu terwise peale mõjub, et see ka Reinu kurwastaks ja teie lahkmisefilmapiilgu weel raskemaks teeks, kui ta juba muudugi on. Katsju ennast rahustada ja kindlameelsem olla!

Tiin.

Ma ei suuda, ei jaksja seda, ufu, see käib üle minu jõu, üle minu meele ja mõistuse! — Rein, kelle peale meie kõid oma lootused panime, on raudus, Siberi wang! Sumal! Miks pidin ma seda oma wanas eas weel nägema!

Tõnu.

Tõsi küll, et ta praegu wang on, aga mis teha, nüüd peame meie juba selle kõigega leppima (Läheb pahemale poole, jääb ukse kõrwale seisma.)

Tiin.

Kes seda tõendada võib, et meie teda weel elusalt näha saame! Oh Rein! Oh Rein!

Tõnu.

Kindlusta ennast!

Tiin

(iseeneses). Raudus wang! (Kestuks awaneb.)

3. etteaste.

(Endised, Marlei Hindrek ja Rein.)

Marlei

(hüüeb ukse pealt tagasi). Wang Ranna Rein! (Astub sisse, jääb laua juurde seisatama.)

Rein.

(Tuleb hallis wangiülikonnas nähtawale. Nägu walge ja wae-

matud. Seisatab filmapilgu ja ruttub siis Tõnu rinnale.) Tere, kallis Tõnu-taat! Kus mu hea emake on?

Hindrek

(paneb peale Reinu sisfeastumist koridorisse viiwa ukse kinni ja jääb selle kõrvale seisatama).

Tõnu

(näitab Tiiu peale). Seal ta on.

Rein

(ruttab ema juurde, langeb tema ette põlvili).

Tõnu

(läheb pihkamisi laua poole ja jääb, käed risti, wangimajajälestast weidti eemal laua najale seisama).

Rein.

Emake, armas emake! Anna andeks! Emake, näed ma olen ju sinu ees põlvili!

Tiiu

(paneb käed filmade ette, nuuskub). Miks tegid sa mind ja ennast nii hirmus õnnetuks?

Rein.

Ea nutab, emake!

Tiiu

(pühhib põllega põlvi). Mu filmad on kuivad

Marlei

(kõrvale). Nad on kuivaks nutetud. (Pah. p. ära.)

Rein.

Ma ootasin sind iga tund, iga pill! -- Oh, oleksin ma waba olnud, ma oleksin tuuletiiwul sinu juurde rutanud. Ma ihkasin enne lahkumist weel kord sinuga kofku saada, tahtsin weel kord sind näha, sinu halistid juukseid suudelda, sind oma rinna najale suruda, sinult andeks paluda ja siis. . . siis. . .

Tiiu.

Ea ise oled omale jeda piffa wangiteed walmistanud.

Rein

(kargab üles, nagu lohtunult). Ei, emake, ei — mitte mina ise

pole omale jeda piffa Siberi teed walmistonud, waid inimesed ja nende kurjus, kawalus ja kadedus! (Tõstab parema käe üles.) Taewas teab, ja oma õndsja, kadunud isa mälestuse nimel wannun ma, et ma süüta olen! — Süütalt kannatan ma kõike seda, mis minu peale pandakse! — Urmas ema! (Langeb uueste ema ette põlwili.) Põlwili palun ma sinult andeks, et ma sinule jarnast muret ja kurwasuust olen sünnitanud! Anna minule andeks, sest sinu andeksandmine fergitab minu südant ja minul on minu waewade, hädade ja koormate kandmine palju, palju fergem. Emake, anna mulle andeks, õnnista mind jellele pikale teekõmale minnes. Kord saan ma jällegi wabaks — ja sel rõõmsal tunnikesel ruttan ma sinu juurde, olen õnnelik, ja siis ei lahuta meid keegi muu, kui surm! Urmas emake, ma loodan kindlaste, et ma jeda rõõmsat tunnikest näha saan, kuigi sinust kaugel, aga ma ruttan koju tagasi!

Tiiu.

Annaks Sumal!

Rein.

Ma tea, et sinu süda walu pärast lõhkeda ähwardab, ma näen jeda sinu silmadest, ma tean, et ja praegu kõige kallimast, oma ainjast toest lahkuma pead, aga — Tõnu taat! (Tõuseb üles, astub Tõnu juurde.) Urmas Tõnu, oma kadunud isa nimel palun ma sind, täida minu palwet. Jää minu ema kaitsjaks, jää temale toeks ja abiks. Kui mulle elu antakse, wõib olla, et ma siis weel tagasitulemise õnne üle elan, ja siis tahan ma sulle kõik, kõik jelle tuhandewõrra tasuda! Ma töotan jeda pühalikult, ja tea, et mina weel iialgi pole waletanud ega kunagi oma tööst täitmata jätnud. Kanna minu ema eest hoolt! (Tasa Tõnute.) Ja kui juhtuks, et tema haiglane olek praegust kohutawat hoopigi üle ei suuda elada, mata ja siis teda ikka ristiniimese kombel maha, kui ta enne minu tagasitulekut hauda peaks waibuma, Pea ka tema haua eest

muret, et ma kergemine tema hauda üles ostaksin leida!
— Kallis Tõnu (hakkab Tõnu kaela ümbert kinni), luba jeda
mulle! (Suudleb.) Ma julgen loota, et ja minu palwet
täidab!

Tõnu

(paneb käe Meinu õlale, jutustab trööstival toonil) Sellest on kahe-
kümme neli juwe tagasi, kui sinu kadunud ija mind
oma surmawoodi juurde laskis kutsuda — ja pead teadma,
et meie sinu isaga, kadunud Kustasega, südamesõbrad
olime. — Oma surmawoodil palus ta mind sinu ema ja
sind oma hoole alla wõtta! Ma olen seniajani oma ka-
dunud sõbra südamesoowi truuste täitnud. Minu ja sinu
ema soov oli sind tubliks, aujats meheks kaswatada, et
ja auga minu kadunud sõbra ja Klanna Kustase nime
oleksid wõinud kanda. Meie panime kogu oma lootuse
sinu peale. Nüüd oled sina tugew noormees ja sinu ema,
kes omal ajal üks wirgematest noorikuteest oli, on nüüd
wana, wäeti tudijew-hall rangate. Nust nüüd, kus sinu
emale abi ja tuge kõige rohken waja on, oled sina kirjade
inimeste kiujatuse ohwriks langenud, oled Siberi wang! —
Kumled, Mein, kui mina sinu ema nüüd abita jätaaksin,
siis teeksin mina tahetud pattu — eisteks sinu kadu-
nud ija, teiseks sinu wastu. (Pähib ümi.) Kes teab, kau-
aks mindki on, aga siiski niikana, kui minu jüda soe on,
tahan ma oma lubamist täita. Ole mureta, Mein!

Mein

(haarab uueste tema ümbert kinni, suudleb teda). Oh Tõnu, kui
wõga igatsen ma jeda õnnelikku tundi, kus ma julle kõide
jeda wõiksin tajuda

Tõnu.

Armas Mein, danekuid awitada ja healjuures
tänujaamise peale mõtelda on patt, suur patt!

Mein.

Aga siiski, iga heategu peab tajutud jaama

Tõnu.

Sa oled tugev noormees, terve mees, ole oma terwisega ettevaatlik ega ära laise ennast kurvastustest liig kurnata, see käib sinu terwise peale liig rajuwalt. Mis sinule peale pandakse, kannata vaikjelt, murisemata ja looda ifka, et sa lord seda õnnepäewa näha saad, kus ja meeste meie seas wiibid. Lootust ei tohi kunagi kaotata, kes lootuse kaotab, on poolsi ruud inimene. — Siis oled ja iseennast elusalt maha matnud, kui ja seda teed. Suhtub, et sinu seltsimehed, sinu ülemad sulle liiga teevad, siis kannata seda vaikjelt ja murisemata. Ära kurjust oma üle wõimust laise wõtta, ära ka meelt heida, sest — kes meelt heidab, seda inimest wõib nõdra-meelses nimetada. Ole oma õnnetute seltsimeeste wastu kaastundlik, ära omale asjata sõprast otsi, kõfiseid sõprast on nüüdsel ajal liig wähe leida. Enne oliwad weel kuldjed ajad, kus sõber sõbra haawa peale rohtu walas ja kõiges kaastundlik oli! Nein, pea minu sõnad meeles! (Wõtab taskust paberirulli, näeb, et wangiwaht mujale waatab, ulatab Reinule ja sõnab tafa.) Wõta, siin on mõni rubla, mis sinul pikal teel hädaste waja läheb.

Rein.

Sinu sõnad kirjutan ma tulekirjal oma mälestusesse ja südamesse. Kindlal meelel tahan ma kõike kannatada, mis minu elusaatus mulle peale mõtleb panna. Nii a milts wõib wang kånada. (Kõttab Tõnu taela ümbert kiimti ja suudleb.) Tänan sind kõigest südamest, sinu troostisõnad weeretasiwad nagu suure kivi minu südame pealt ära (surub Tõnu kätt); surmani seisab sinu headus ja heldus minu meeles. (Nuttab ema juurde, langeb ema ette põlwi't ja sõnab.) Gmafe, kas kuulsid, mis Tõnu-taat jutustas?

Tiiu.

Kõik, kõik, minu ainus Rein!

Rein.

Tõnu=taat walas minu haawadele nagu balsamit, ifegi wangirauad ou mul nüüd fergemad kanda.

Tiiu.

Tema peale panen ka mina kogu oma lootuse.

Rein.

Mina niisamuti, hea emake

4. etteaste.

(Endised. Marlei, Salme ja Aino.)

Marlei, Salme ja Aino

(pahemalt poolt fiske; Marlei endistes riietes; Salmel ja Ainol lühikesed ja harilikud rahwariided, aga suured rätikud ümber).

Marlei

Salmele ja Ainole). Siin on, keda teie otsite.

Tõnu

(neile wastu minnes). Lapsed, ka teie olete siia tulnud.

Marlei

(kõrwale). Lugu lähneb ifka kurbemaks. (Restutsejt ära.)

Salme.

Mõijas kuulsiime, et sina ja Tiiu siia olete tulnud Reinu waatama, ja nagu näed, oleme meiegi nüüd siin.

Aino.

Wangikojaherra ütles, et meie just parajal ajal siia oleme tulnud.

Salme.

Tõnu=taat, kas pole tõsi?

Tõnu.

Tõsi jah! (Astub kõrwale, istub.)

Salme

(ümber waadates). Aga kus siis Rein on? (Näeb Reinu, kes

ümber pöörab ja ka teda näeb. Salme ja Aino jookswad Reinule vastu. Rein seisatab ja ruttab siis ka nende vastu.) Rein, Rein, kui wäga ja ennaft muutuud oled!

Rein

(suudleb mõlemaid). Salme! Aino! Ka teie olete siia tulnud.

Salme.

Nagu ifegi näed — tulime!

Rein.

Ma olen üliwäga rõõmus, et teid weel näen! . . .

Salme.

Mis sul ometi on, et sa nii kahwatu ja alla langenud oled, oled sa haige olnud?

Rein.

Oh Salme! Eks kinnine wangieltu wõi palju teha.

Aino.

Kui wäga ja ennaft muutnud oled! (Astub Xiiu juurde.) Tere, emake! (Sääb Xiiu lähedale seisma, jutustawad temaga tassa, rahwale kuulmatatt.)

Rein

(tätt Salme õlale pannes). Noh, minu armisam, jutusta, mis ja meie äraolekul oled teinud? Kuidas sinu terwis on? Nagu ma näen, on ka sinu palged kahwatanud, filmad aukus? — Jutusta, Salme, mis sul on?

Salme.

Oh, parem ära küsi, waid jutusta, kuidas sinu käsi siin wangimajas käib, kas ja warsii wabaks jaad?

Rein.

Misjuguine laps ja oled! Kes mind weel wabaks lajeb! Ei, minu wabaksjaamine on wõimata!

Salme.

Kuidas nii? Külas teati rääkida, et sina edasi olla kaebanud ja nüüd wabaksjaamist ootad!

Rein

(kurwalt naeratades): Wabaksjaamist ootan . . .

Salme.

Alga Jumala pärast, Rein, mis tahad ja siis peale hakata?

Rein.

Ma pean jeda tegema, mis mind kästakse!

Salme

Näägi selgemalt, miidu ei saa ma sinust sugugi aru. Näägi, räägi, ma suudan kõik välja kannatada. Pää Rein, ära püüa minu eest midagi varjata!

Rein.

Mind viiakse linnast linna, külast külast, kuni ma kohani jõuan, mis mulle elukohaks on määratud, seal, siis . . .

Salme

(vähese, hakkab Reini käest kinni, tõmbab teda oma ligemale, elawalt) Ja jul pole sugugi kahju oma wanast emast ega minust, kellele ja küll sadanded korrad oma truudusewandeid oled kinnitanud, lahkuda. Ütle, mis peab see tähendama! Rein, jutusta selgemine, mina ei saa sinu sõnadest mitte aru.

Rein.

Oh Salme, Salme, ja oled ju ka üks nendest ohvritest!

Salme.

Ea oled minu, igaweste minu! — Kuidas võid ja nii armuta olla, minu vastu niisugune olla? Olen ma sinu vastu milgi kombel eksinud, ütle mulle jeda?

Rein.

Ei, tühalt forda ei!

Salme

(elawalt). Rein, kas kuuled, sind ei tohi keegi minult riisuda! Mina tah n ühes sinuga elada ja surra. Meid on kurjad hinged õnnetu's teinud, nendes ei ole armastust, nad ei tea, ei tunne, mis pühalik, õnnis tundmus armastus on. Nad on toored, metsikud, südamea, tuimad. . .

Kas pole tõsi, armas Rein? Sa ise oled ju mulle sedajama nii mitmed, mitmed korrad ütelnud — kas pole tõsi? Waata mulle silmi, Rein! Unustame kõik nende toorused ja tuimused, anname nendele andeks, anname! — Jah. . . Anname neile andeks, kui meie aga õnnelikud oleksime! (Langeb Reinu rinnale.) Ei, ja ei tohi minust lahkuda, sinu truud Salme palub sinult jeda; kas ja ei kuule ega näegi siis, et sinu truud Salme sind palub!?

Rein.

Dh Salme, miks räägid ja sarnasel kurwal tunnil, kus ma lahkuma pean, niiviisi! Mina pole enam mitte iseenele walitseja ega waba inimene, kes seda wõib teha, mis meel mõtleb. — Minu priiuse on kadet, kuri süda riisunud. Seadus on sarnastes asjades armuta Meile antakse täna juba siit lahkumiseks käsk kätte ja see peab tahes wõi tahtmata täidetama.

Salme

(ehmatanult). Kuidas? Meie peame siis juba täna lahkuma?

Rein.

Ole kindel! Meie peame, meie oleme sunnitud oma saatusega leppima. Kõik oma ettewõtted, mida meie korraldasime, peame edasi liikkama. Dh, usu, Salme, kui hale meel mul jellepärast sinu üle on, et ja juba nii noorelt niisuguste kurbade elujuhtumistega pead tuttawaks ja koormatud saama, aga anna mulle andeks, sest usu, Salme, ma wõin sulle wandega lõendada, et ma süüta olen!

Salme.

Usun, usun, armas Rein, usun, et sa süüta oled.

Rein.

Meie õnne on kuri kadedusemadu oma mürgiga rüwetanud, pühalikud tunded jalge alla tallanud ja põrgulikult oma plaani septsenud, kui ta kindlaid tunniõnne leidis, kes sarnaseid mõjuwaid põhjuseid ette tõiwad, mida

mul wõimata on tühjaks teha. Minu peale tõstetakse jüüdi, millest minu hingki ei tea, aga — mul pole ühtegi tunnismeest, ei ainuist asjalikku tõendust, ja nii ei saa ma ennast kuidagi puhtaks pesta, — mis wõib kohuski teha, kui kõik minu wastu räägiwad! Nüüd ei ole mul enam midagi muud teha, kui kõike seda kindlal meelel kannatada, mis kohus mõistnud on — Tänahest päewast alates on aga minu elu mulle tuhandewõrra kallim kui enne. Ma tean, et ma wabaks saades oma hea emake ja mõrvoja eest leian, wastasel korral oleksin ma ennem omale surma ihanud, kui seda piinawat wangielu ja teekonda ära elada. Ja, ma tahan elada, ainult teile elada! (Rõhutatult.) Nüüd aga peame meie tükkiks ajaks lahkuma!

Salme

(katab silmad kinni, langeb lähemale pingile). Peame lahkuma — on see tõsi? Ei, ei, see ei wõi wõimalik olla!

Rein

(waatab Salme peale kurwalt). Ometigi on see hirmus tõde ja teistiti siin minna ei wõi! (Astub oma ema kõrwale, langub põlvile.)

Mino.

Emake, sina nutad ennast pimedaks, waata, minu silmad on kuiwad, ja ometi on minul Reinust niijama kahju lahkuda, nagu teil kõigil.

Tiiu.

Armas laps, sa ei saa aru, et mul siis palju fergem on, kui ma ennast wälja olen nutnud, rutt fergitab südamewalu.

Rein

(tõstab pead). Emake, näed ma olen ju weel sinu lähedal.

Mino.

Kuulsid, emake, mis Rein ütles?

Tiiu.

See küll, lapsed, ma püüan seda surmawat lõõki kannatada.

Muidugi, emake. **Aino.**

Tröösti ennast. **Rein.**

Tiiu
(pühib põllenurgaga silmad kuiwaks, kindlal häälel). Ma tahan kindlal meelel oma saatusega rahul olla. (Annab Reinule testamendi.) Eiin on sinu kadunud isa armsam raamat, loe teda ikka oma hinge õnnistuseks ja jahutuseks

Rein
(wõtab wastu ja pistab hõlma alla). Ma ei taha jellest italgi lahkuda

Tiiu
(paneb oma käed Reinu pea peale; — melodraama lüü monolooi lõpuni). Wõta siis oma ema õnnistust kaasa. Kui ja tagasi tulles mind elawate seas ei peaks leidma, siis tea, et minu wiimane hingetõmbamine sinule on, et minu wiimane palwe sinu eest Issanda poole tõuseb. Tule siis minu haualle ja kurda oma häda, ja ma kuulen sind ning tahan sulle ka waimus wastata ja sind trööstida. (Kautsub eemalt trummipõrin)

5. etteaste.

(Endised ja Marlei.)

Marlei
(astub tuskusest järe, pehmelt aga käsimalt). Noh, minu armjad! Meg on lõpetada ja — lahkuda!

Kõik
(peale Hindrefu waatawad kohkunult Marlei peale; trummipõrin waitib).

Rein
(tõuseb üles, astub Aino lähedale). Näed, Aino, kuidas mind minu armjamatest lahutatakse. — Armas Aino, jää ikka

minu emale ja Salmele üstawaks feltsilijeks ning hoia
ja tröösti neid kurwastusetunnil!

Aino

(nuttes). Ole mureta, ma loen jeda ifka ja alati oma ko-
hujeks ja tahan jeda waiksest alati täita, mis sa praegu
minult nõudsid.

Rein

(suudleb Einot põse peale). Ära ka mind, kui waest wangi,
kunagi unusta! (Kuulub trummi tasanen pörim funi löpuni.)

Tõnu

(astub Reinu juurde, suudleb). Ära meelt heida — ja ema
pärast ole mureta!

Marlei

(tõsiselt ja käskiwalt). Kõik wangid peawad platsis olema!
Wang Ranna Rein!

Rein

(tormab Salme juurde, suudleb). Jumalaga, Salme! (Seisatab
keset tuba, nagu meeseäraheitlikult, ruttab siis Tiinu juurde ja suudleb ka
teda.) Jumalaga, ema! Jumalaga kõik!

Hindret

paneb Reinule käe õla peale).

Rein

twankiwatel sammudel leskuksest ära; uffe wahelt waatab weel kord
(agasi).

Tiinu

(karjatab). Rein! (Kufub Aino käte wahela. Minestuses.)

Salme

(karjatab). Rein, Rein! wõta mind kaasa! (Langeb Tõnu
rinnale Minestuses.)

Georgie langeb.

III jätk.

1. pilt.

(Shtu. Ruude wahelt paistab hämar kuuwalgus. Madala pae-
tiwist müüri üle on ristid ja põesad näha. Müüri keskel wäraw, mõ-
lemal pool põesad ja käänuud, paremal pool pink.)

1. etteaste.

(Rein, üksi.)

Rein.

(Astub pikkamisi paremalt poolt nähtawale; wäike paunake tepiga
õlal; koguni räbal, kulunud ülikond seljas, pastlad ehk wiisud jalas,
wana must kübar peas. Rahwatanud, wananenud, kurnatud nägu.
Pühike, weibi hall habe. Seisab, watab ümber. Nägib rõhutud, wä-
rsewal häätel.) Taewas! Jälle olen ma siin! Tere, tere,
minu armas lapsepõlwekodu! (Paneb kimbutese ja kübara käänu
peale.) Kõik on nii wõeras!.. Siia olen ma ihaldanud,
siia jõuda oli minu ainsam soow! Siia jäiwad need,
kes mulle kõige armsamad oliwad. — Jah, see kohake on
tõeste wõeraks jäänud! Siin on ju furnuaed, ja ome-
tigi mäletan ma wäga hästi, et siin enne kena nurm
wäikesel kaasikuga oli. Siin wiitsin ma oma ilusamad tun-
nid noores põlwes! Ma pean istuma ja puhkama Ja-
lad on katkised, kriimustatud ja paistetunud ning wäsi-
nus, hirmus wäsinud. (Istub ja tõhib.) Raksteistkimmend
aastat tagasi olin ma terve, rõemus mees, aga nüüd,
nüüd haiglane ja ära kurnatud inimesewari! (Kõhib.) Kui
hirmus valu ja umbne mul siin on! (Paneb käe rinna peale.
tõhib.) Tõeste, ma kannan surmawat tõbe pões! (Kõhib.)
Kogu keha on niisugune, nagu oleksin ma eila mõisatal-
list peksupingilt tulnud, ka jaladki ei taha mind kanda!

(Kunvalt.) Ja, armas, õnnetu hing, ma tunnen, et ja warsti siit waremeksmautunud kehast wabaneda wõid, ja siis, siis on lõpp! . . . Eiis on minu elukäik läidud ja elukiinal kustunud! (Häält kõwendades). Mul mõlkus mitu korda mõttes, et mulle jeda õnae pole antud, et ma oma isamaad weel näha saan, et ma weel omale tuttavates ja armsaksjaanud kohtades kõndida wõin. Seda mõtel- des ärkas minus libe wõitlus ja edasiruttamiseiha — ja meeste hakkasin ma kodu poole sammuma. Ma ruttasin õõd ja päewad ning ainjaks soowiks oma rimmas tundsin ma weel oma armsate nägemise iha, ma tahtsin weel kord neid oma rinna wastu wajutada ja — siis, siis . . . (Kõhiv, wäike seifak.) Kui mitu korda ei tulnud mulle kar- tuseaiame, et minu armsamad ju mulla wilus wõiwad pu- hata, aga ifka ütles mulle üks hää! : Rutta, muidu jääd ja hiljaks! — Kui wäga ei soowiks ma teada jaada, mis minu hea emake ja kallis Salme teewad? Mis minu äraolekul siin sündinud on? — Aga kannatust! (Kuulatab.) Ma kuulen jalaastamisi. (Eduseb üles, waatab metja poole — pahemale poole.) Sealte tuleb keegi. Nagu ma näen, tulewad sealte weel koguni kaks inimest — meeste- ja naisterahwas. Kes nad küll olema peaksiwad? Kas mitte wahest . . .

2. etteaste.

(Rein, Aino ja Jalak.)

Aino

(astub rahemalt poolt haristkudes rahwarietes, suur rätil ümber ja wäike kimbuke käes, wälja).

Jalak

(koguni wilekfates rietes, astub kiüruwajumuna ja kipi nalale toetades Aino kõrwal wälja). Armas laps, ma olen wäga wäsinud, puhkame siin weidi!

Minugi pärast.

Aino.

Zalaf

(istub lähema kammu otsa). Kui ilus, waike õhtu!

Aino

(jääb Zalafa lähedale seisatama, näeb ümber waadates Reini ja sõnab Zalafale). Näed, Zalafataat, meie pole üksinda siin, waid keegi wõeras mees on ka siin surmaia lähedal puhkamas.

Rein

(astub nende lähemale). Teie olete wist siit lähedalt?

Zalaf.

Eiitsamast — jah!

Rein

(fõrwale). Aino ja Zalaf, ma ei anna ennast nendele kõhe mitte tunda. (Aino poole). Kust teie tulete wõi kuhu teie lähete? Kuidas teie siia juhtusite?

Aino.

Tulime mõisast, ja et Nürme talusse siit kõige otssem on, siis juhtusime siia surmaia lähedale.

Rein.

Wõi siis mõisa on siit kõige lähem?

Aino

(istub Zalafa lähedale). Nii jah,

Rein

(fõrwale). Kui kurwad nad on, see ei tähenda head!

Zalaf.

Kui tohin küsida: kust kandist külamees on?

Rein.

Do! Kaugelt, kaugelt!

Zalaf.

Kas Tallinna wõi Rakwere wõi koguni Tartu poolt?

Rein.

Palju kaugemalt! (Seisat.) Tahtsin küsida: kas wana paruni herra ikka weel elab?

Jalaf.

Paruni herra küll enam elus ei ole. Mastat kolm on fellest tagasi, kui ta ära suri. Praegu elutsewad tema pärijad mõisas.

Rein.

So, wõi nii! Siis on mõisas wististe ka uus opmann ja kirjutaja?

Jalaf.

Uusi küll pole kedagi. Ah ei, pidin waletama — üks wana pea ole jelles süüdlane. Mõisas on uus kirjutaja, teised on kõik wanad ja aastakümned juba siin teeninud.

Rein.

Siis walitseja wõi opmanni herra ikka elawad weel?

Jalaf.

Ei, wana walitseja on juba ammu surinud, tema asemel on endine kirjutaja, üks suur wõrukael, nüüd walitsejaks.

Rein

(tohkumutt). Endine kirjutaja! Kas wa Kaie Madu?

Jalaf.

Jah, jah! Kaie Madu, jah! — Hehee! Teie näikse meie nurga ja inimestega wana hea tutaw olewat. Teile on meie walitseja üsna tuntud, et tema lapsepõlwenimegi teate. Muidugi kutsutakse teda ju Adolf Kaltenbruniks?

Rein.

Adolf Kaltenbrun?

Jalaf.

Jah, jah! Olete ehk siin lähedal elanud?

Rein.

Ei, ma pole siin küll mitte elanud, niisama läbi käinud.

Aino.

Süis olete rändaja sell. . .

Jalal.

Müisama, kui minagi oma noores põlwes?

Rein.

Jah, ma olen õnnetu rändaja! (Kõrwale) Olen põlatud wang. (Aino poole.) Nagu ma veel mäletan, on siin lähedal üks talu?

Aino.

Nurme talu on kõige ligemal.

Rein.

Tõsi jah, Nurme talu.

Aino.

Olete ehk mõnikord seal talus käinud?

Rein.

Ja, mõni hea aasta tagasi puhkasin ma siit läbireisil seal talus ja olin seal ka ööd.

Aino.

Süis tunnete ju ka minu kasuisa Tammeotsa Saani?

Rein.

Tammeotsa Saani? — Mäletan, tunnen.

Aino

(turwalt). Meie tõime tema juba umbes kolme aasta eest siia wiimasele puhkusele! (Näitab furnuasa poole.)

Rein.

Ta oli kuldamäärt mees! — Ödi nii, süis on tema juba oma igaweses rahupaigas. Rahu tema põrmule!

Jalal.

Ta oli helde- ja heasüdamline mees, kõikide waeste ja wäetite tugi, ka mina leidsin hiljemal ajal tema katuse all omale ulualust

Mino.

Peale isa surma renditi Nurme talu kellelegi võerale välja. Ma oleksin peaaegu Sumala ilma hoolets jäänud, aga mis talunik palkas mind oma teenistusesse. Mul oleks ka Nurme talust lahkumine väga raske olnud. Ma olin ju kogu oma elusamad noorusepäevad oma kallil kasuõe Salme seltsis siin mööda saatnud, ja nüüd. . . (Boneb käes filmade ette, nutob.) Üksi, nii ainuüksi! . . .

Rein

(ehmatamult). Üksi! Kuidas?! — Mis see tähendab?

Mino

(kaiwatab filmi). Ma olen hirmus ühinda, nagu kõigist maha jäetud! Ma . . .

Rein

(tornab tema juurde hakkab tema kätest kinni). Üksi? Mis see peab tähendama? Üksi, kuulsin ma dieti? Räägi!?

Mino.

Meie kaswasime Salmega seltsis siin Nurme talus üles. Mina jäin noorelt waelekslappeks, ja Salme isa wõttis mind oma katuse alla, ning nii jäi Tammetsa Jaan mulle isaks ning Salme mulle õeks. Meie noorepõlwe elu oli Nurme talus üliõnnelik ja mureta, aga ootamatalt kogusiwad mustad, kohutawad pilwed meie rõemu ja Nurme talu kohale. — Salme langes kurja kiusaja ohwriks, tema pidi jellest lahkuma, kes temale siin ilmas kõige armjam oli. Seda õnnetuist ei suutnud ta üle elada, jäi raskestle haigeks, wõitles selle haigusjega mitu aastat, langes alla ja. . .

Rein

(kohkumult wahetele). Ja, ja?

Mino.

Käks nõdrameelsiks! — Muidugi suri tema isa juure mure ja jellesama kadeduse ning kiusu pärast, mille pärast Salmegi haigeks jäi.

Rein.

Salme nõdrameelne!?

Mino.

Si, praegu ei ole ta enam mitte nõdrameelne, praegu puhkab ta üle aasta süüfamas oma isa ja ema kõrval igawest und.

Rein.

(meeleärahelikkalt) Mis ja ütlesid? Salme surmud? Mis?

Mino.

Jah, surmud!

Rein

(langeb ahastades kämmu naja e põlvile) Salme! Salme! (kõrwale.) Ma tulen hilja! Hilja! . . . — Aga — julgust, rohkem meelekindlust! (Eduseb püsti, wiib Mino kõrwale.) Veel üks küsimine: ütles mulle, kas siit arwata werst maad eemal elab Hanna Tiin?

Mino

Hanna Tiin?

Rein.

Jah?

Mino.

Temal oli üks poeg Rein, kes juba üle 12 aasta siit ära on.

Rein.

(wahete.) Näägi Tiinust — ma ootan!

Jalaf

(kes nende kõnet kuulnud on). Hanna Reinu mäletan ka minagi. Rein oli kõige tublim ja auksam noormees omal ajal siin meie ümbruses, aga teda süüdistati tapmiselates. Tema peale tõsteti kaebtus, nagu oleks ta mõisakirjutajat, wa Kaie Nadut, maha tahtnud lasta, ja kohus tunnistas tema süüdlaseks ning mõistis ta Siberisje sunnitööle! Jumal, teab, kus ta praegu peaks olema, elab ta veel, wõi on ta juba kõrgema järje ees? — Rahju temast, ta pidi süütalt kannatama!

Mino.

Pärast Reinu ärasaatmist jäi ka Nanna Tiin kohe haigeks ja . . .

Rein

(wahete). Ja?

Mino.

Suri! Meie kadunud isa ja Põllu Tõnu matsivad temakese auga tema kadunud Kustase kõrvale.

Rein

(langeb meeleärabeitlikult kännu kõrvale põlvile, katab silmi kätega ja sõnab). Hilja! Hilja! Ma olen liig hilja tulnud ja — hiljaks jäänud!

Mino.

Ka Põllu Tõnu puhkab siin teiste seas juba mõne aasta.

Rein

(Minole). Mitab küllalt! (Vangeb uueste kännu najale.)

Mino

(Salakale.) See waene rändaja tundis wististe minu kasu-
õde Salmet, tema isa, Nanna Tiin ja Reinu.

Salak.

Küllap wist. Ta näikse kaastundliku südamega ole-
wat, mine tea, mis ta kõik elus läbi on teinud!

Mino.

Päris hirm on jüa jurnuaia lähedale kauemaks
jääda. — Warsti on ka kestöö . . .

Salak.

Surnuid ei maksa karta, nemad puhkawad rahuga ja
ei tee kellelegi kurja, — elawaid peab kartma.

Mino.

Salaka taat! Hakkame minema!

Salak.

Sah, mu lapsuke, kohe, kohe, aita mind jalule!

Mino

(aitab Salakat püstitõusmisel). So, ruttame siis. (Paremale poole ära; Salak, küürwajununa ja pikkamisi jalg jala ette, kepi najale toetades Mino kõrwal ära.)

Rein

(tõstab pikkamisi pead ja sõnab kurwalt; — melodraama pildi lõpuni). Emake on surnud! Suure mure tõttu pidi ta kalmule kaduma! See kõik on minu süü, seda kohutawat õnnetust olen mina ise sünnitanud! (Kargab üles.) Ei, ei mitte mina! Mina olen süüta! Seda kõik tegi keegi teine . . . Tema on müüd juba (näitab parema käega ülespoole) seal kõrgema trooni ees ja võib väga hästi näha ning teada, et ma süüta olen . . . Salme! (Langeb meeleäraheitlikult põlvilt, tõstab käed nagu patudes üles.) Minu kallimad, minu armsamad, andke mulle andeks, teie näete, et ma süüta olen! Hingake rahus, küll ka mina varsti sinna rahuriiki tulen. Ka minu kannatustel peab lõpp olema ja siis, siis saan ka mina igawesele unele ning siia rahupaika sängitatud. (Kargab nagu iseenesega wõideldes üles.) Surmuaiale! Minult ema haual wõin ma troosti leida! Sinna! (Näitab surmuaiata poole.) Ma pean sinna minema, nad wotawad mind. Oma armsamate, oma kallimate haual wõin ma oma sübdant wälja puistada ja kaebada ning ka oma südamewalule rohtu leida! Sinna! Seal on igawene rahupai! (Ruttab surmuaiata wärawast sisse.)

Gedriie langeb.

2. p i l t.

(D. Näitelawa on üsna pime, foguni hämaralt walgustatud, mis kuuwalguist peab tähendama. Surmuaiata müüri ega wärawat et ole, ainult hauad, ristid, pöesad ja pingite.)

I. etteaste.

(Rein, ühinda.)

Rein

(seisab pingitse lähedal, waatab kurwa't haudade peale, räägib käsa rinna peal hoides — pikkamisi; melodraama) Siin on see igawene rahupaik, siin on waietus, kus maailm enam oma husti ja rõdemudega, kurjuse ega kadefusega midagi ei suuda teha. Meid, kes siin oma waiuset, wiimast und puhkawad, ei waewa enam elukoormad ega raskest! Siia, furnuteriiki ei suuda maailma kurjus ega tigeus enam teed leida! Siia on kõik, wanad ja noored, puhkusele tulnud. Siin on waejed ja rikkad, kuulsad ja tundmatad, kõik kõrwustiku ja segi! (Näitab käega.) Siin puhkab waene ori-inimene, kes maailma wiletsust, puudust ja waejust kõigeti tundma on õppinud ja elult ainult mõrudust maitsta jaanud. Kui jagedaste ei wäsinud ta üle jõu käiwast tööst, aga siis oli paruni piits teda weristamas! Rõemuga tuli ta siia ammu igatsetud rahupaika. Seal puhkab mõisnik, kes oma mõjates ja lossides külluses aeles ja kändwat maailma lõbu kõigeti maitset. Mhastades ja kahjatjedes pidi tema siia tulema! — Selles kohas, siin, peate teie oma wiimast, ärateenitud palka wotama. Siin, nendes kalmudes ja mulla all, olete teie kõik ühesugused, siin ei eralda teid ei seisus ega rikkus. Kord aga tuleb aeg, kus teie kõik Wägewama wiimase kohtujärje ette wastust oma maapealse elu üle andma tulete! (Istub, wäite seisak.) Siia igatsetin ka minagi, siin ainult tunnen ma rahu! Siin ei saa mind keegi enam waewata! (Kõhib.) Täewas halasta, kuisugust piina ma kannatama pidin ja praegugi kannatan, -- kord peaks sellele ometigi lõpp tulema, sest kauem ei jaks ma elumaruudega wõidelda. Ma pean meelt heites tunnistama, et minu jõud lõppemas on! Kõik need kohtawad wangipõlweaastad olen ma waikest kannatanud ja mitte kellelegi pole ma oma kurbtust ega hingewalu

kaebada usaldanud. — Kui mitmed korrad olen ma talwe-
del, kus külm ilu, tuisk ja maru määsamas oliwad, üksi,
üsnä üksi mööda teesid ja metsi rännanud ja kedagi ei
olnud, kes mulle oma .awitawat kätt oleks ulatanud!
Kõik nad waatasiwad kõrgelt minu peale ja pöörasiwad
põlgtusega endid minuist ära! Nende filmas olin ma oma
trahwiaja äraistunud wang, jeltskonnajätis! Kui sage-
daste ei palunud ma fuumadel pijaratel nende käest abi,
aga ei, ei . . . Ma olen maailma kurjust ja toorust liig
hibedaste maitsta jaanud! (Tõusebüles.) Minu emake puh-
kab siin minu jalgade ees, minu noorepõlwe ideol, minu
südameõbranna sünsamas lähedal . . . (Vangeb ema hauate
põlwiti, palwetab. — Melodraama lõpeb.)

2. etteaste.

(Rein ja Adolf.)

Adolf.

(Astub puude tagant wälja. Wihmamantel ümber, pehme must
fübar peas. Weidi hallikas habe, rahutu nerwiline waade, räägib rõ-
hutud toonil.) Ma rändan kui kod-käija! kusagil ei leia
ma rahu! Ära neetud olgu see päew, mil ma sündisin!
Ära neetud olgu minu mõtled ja teod! Piina, igawest
piina olen ma ära teeninud! Mind piinawad waimud ja
nõuawad minult otjust! Ma olen nende mõju all! Oh
(näitab haudade pea'e), kuidas ma teiega, keda ma surma
olen jaatnud, leppida tahaksin! — Salme, anna andeks!
Rein, ma olen sulle ülekohut teinud, ma kahjatsen sur-
mani oma jüüdi — Rein, anna mulle andeks! — Ei,
surmud ei kõnelse! (Pöörab ennast haudade poole, kus Rein on;
kohkunult kõrwale.) Mis ma näen! Du see waim wõi
elus inimene! Kes ta olema peaks? Mis teda süda-
dõwel surmaiale kirjub? Mis otseb ta keskõwel siit, kus
ainult surnutekodu on?

Rein

(tõuseb üles).

Adolf.

See on keegi mõeras. (Kumardab põesa varjule.)

Rein

(ettepoole astudes). Teg on lahkuda, jääge jumalaga!

Adolf.

Taewas! See hääl! See on tema . . . (Astub lähemale.)

Rein.

Siiit lahkudes langewad mul werised pisarad filmi sse? Kuhu ma lähen? Mul pole ju kodu! kes ootab mind!? — Ei keegi! — Minus elawad mälestused, mis südanit lõhestama kipuwad!

Adolf

(astub Reinu lähedale, hakkab tema käest kinni). Kanna Rein Dled fina see, oled ja ije, wõi näen ma und?

Rein

(hmat nult kõrwale astudes). Jah, mina olen Kanna Rein

Adolf

(rdemfakt). Kanna Rein!

Rein.

Mga kes fina siis oled?

Adolf

(hakkab Reinu kaela ümber kinni). Kallis mees! Minu aimus päästja! Mis teed ja keshööbl siin furnutekodus?

Rein.

Mis ma siin teen? . . . Kes sa oled? — Waim wõi inimene? Mis sa minust tahad?

Adolf.

Kas sa siis mind ei tunne?

Rein.

Ei.

Adolf.

Kas ja oma lapsepõlveseltsiliist enam ei tunne?

Rein

(uurivalt). Ei, ei tunne.

Adolf.

Ma olen Adolf Kalten . . .

Rein

(taganehes wahela). Adolf! Kaie Aadu! Sina! (Nagu julgust kogudes.) Sina, minu õnnetuseema! Kas ja mind jälle luurama tuled? Ara süit! Gemale! (Tahab minna.)

Adolf

(hoiab teda tagasi; paludes). Sumala pärast, Rein! Sa ei tohi minna! — Mina tulin siia rahupaika oma piinawat südant rahustama ja leidsin sind süit. Ma ei wõi enne rahu leida, kui sa mulle andeks ei anna. — Uju, Rein, ma olen oma pattude pärast wäga palju kannatanud, mitmed aastad, ööd ja päewad südametunnistusepiinas waewelnud! (Nägeb Reinu ette põlwilt.) Rein, ole armulik, anna mulle kätt ja anna mulle minu süü andeks! Meie kadunud esivanemate nimel, Salme nimel, keda meie mõlemad armastasime ja kes praegu siin puhkab (näitab haia peale), palun ma sinult andeksandmist! Ütle ainult: Adolf, mine rahuga minna olen sinuga ära leppinud! (Tõuseb üles.) Rein, ole armulik!

Rein

(kindlalt). Adolf, ja palud andeksandmist, palud lepitust?

Adolf.

Ja, ja ehk muidu olen ma kadunud hing.

Rein

(paneb käe tema õsle) Dmeti kord on sinu südametunnistus sulle mõista andnud, kui rängaste ja efsinud oled. Sa oled õigelt teelt kõrwale läinud, sul ei olnud õöl ega

päewal rahu, ma usun sind! Kuritöö ei anna rahu, rinnas ta piinab, ta waewab, jenikaua kuni kord üks hääl ütleb: „Sinimene, püüa lepitust, kahjatse oma pattu, oma kuritegewust!“ — Waata, jeesama hääl piinab ka sind! — Kas sa seda kohutawat Saani õhtut weel mäletad? Selsamal ööl ihkasin minagi lepitust, aga mind seoti kinni ja wiidi wangi! Adolf, ütles, mis kurja olen ma sulle teinud, et sa mind nii piinarikkasse wangi-elusse jaatsid. Adolf, tunnista siis nende tunnistuste ees, kes haudades magawad — neid pole sul waja ju karta, ega need sinu tunnistusi maailma ega kohtunikude kõrwa ei karju — ütles, kas ma olin süüdlane, olin ma seda pikka kolepiinawat wangielu wäärt ja ära teeninud? Adolf, ütles, kas kippusin mina sinu elu kallale, räägi ainult puhas tõtt ja ütles: Rein, sa oled süüta!

Adolf.

Tuhat korda ütlen ma, et sa süüta oled. Kõik see oli minu pimestatud südame wäljamõtlemine. Sel tunnil kees minus ainult kurjuse- ja kadedusekuhi. Sumala pärast, halasta! Unna andeks!

Rein.

Adolf, tröösti ennast, süü on minu käsi, ma annan sinule südamlilikult kõik andeks! (Uitab Adolfile kätt.)

Adolf

(Hakkab Reinu kaela ümber kinni suudles). Rein . . .

Rein.

Mine rahuga — meie oleme leppinud!

Adolf.

Sa olid minu päästja, sa oled mind uuele eluteele juhtinud! (Hakkab Reinu kätt kinni.) Lähme, Rein, ma tahan sinuga käitkäs kõik rõdemud, kõik wiletsused ära kannatada! Lähme, tule minuga ühes, ma tahan nüüd sinu wend olla!

Rein.

Tänan! Mine ja ole õnnelik, minu eest ära muretse.

Sa lähed ükfi?

Adolf.

Rein.

Gla õnnelikult. (Astub tahapoole, langeb ema haua juurde põlviti.)

Adolf

(taganeb puu varju; kiritufellad kuulutavad tsekkööndi; — melodraama lõpuni).

Rein.

Waimudetund on tulnud, ma pean oma kallimatest lahkuma! Ka mina ei tohi kauem selle waike koha rahu rikkuda! (Döstab käed nuttes üles poole.) Emake, kuule minu palwet! Salme . . . tröösti mind!

3. etteaste.

(Endijed. Salme.)

Salme

(ilmub Reiru läheduses, õhutejes walges riides waimuna).

Rein

(kulisõide wahelt lastagu sinakat walguft Bengali tulena Reinu peale paista).

Adolf

(kufub ehmatanult põlviti). Mis ma näen? Mis see tähendab? . . .

Rein

(tahab tõusta, langeb aga jällegi põlviti, räägib meeleäraheitlikult). On see unes wõi ilmi? Salme! Unenägu! Waim! Salme! oled fina see? — Pulmaehetes? (Kufub ema haua peale kummuli.)

Salme

(taob, aga ilmub jällegi).

Rein

(tormiselt nagu nõrgameelne). Hirnus palawif! . . . Ei-
ned! . . . Salme, ja oled seal nii kangel, kangel!
(Appihüüdwalt.) Appi! Appi! Ma upun!

Salme

(taob pikkamisi).

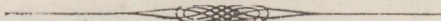
Rein

Surnud sõidavad furnuteriiki ! Salme, lähme ühes...
(Kufub haudadele.)

Adolf

(ruttab Reinu juurde tõstab tema pea oma põlve peale). Rein !
(Suusleb Reinu.) Tema wilets, õnnetu elutee on lõppenud, ka tema rändas furnuteriiki ! (Paneb käed, risti palwetab -

Gesriic langeb.

H. Leoke

Mänguluba saamiseks tuleb **raamatukooplus** 8 rubla jaata.

Главнымъ Управленіемъ по дѣламъ печати къ представленію дозволено.
С.-Петербургъ. 5. Января 1894 г. за № 166.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

AR2-06-01163

